

■ **Mikel Reparaz:** "Europar kazetariak hormaren kontra jartzen du lehen ministroa. Hemen pentsaezina da"

ARGIA

ARGIA

2008ko maiatzaren 25a | LXXI. urtea | 2.138 zenbakia | 3,70 euro

Garunak dioena

Bilboko Burmuin Bankuan
gaixotasun mentalak
ikertzen dituzte

■ **Teodoro Hernandorena:** Kultur militante baten memoria

■ **LABen VII. Biltzarra:** Ainhoa Etxaide izango da idazkari nagusi berria

www.argia.com Euskal Herriko astekaria

euskal eskola publikoari

17.Jaia

**EKAINAK 1
BARAKALDO**

Tapia eta Leturia Band,
herriko musika taldeak, kirol
gunea, jumping, arku
jaurtiketa, jaimagunea
(teteria, ludoetnia, bidai
musikala, O+hatz
proiektua...), graffiti tailerra...

- 4 Deabruaren abokatua: Aurora Beltran.**
Fermin Etxegoien.

Gaiak

- 15 Orlando Valencia: Kolonbiar errefuxiatuak Ekuadorreko linboan.** Robert Scarcia.

Iritziak

- 17 Asisko Urmeneta.** Gora Pro Nobis.
18 J.I. Basterretxea. Ttakun (h)errenka. Dolareak.
19 Joseba Azkarraga Etxagibel. Izan gaitezen egoistak.
Juan Ramon Makuso. Gezurrak.
20 Joxerra Aizpurua. Zientzian ere atzera begira.
Joxemari Ostolaza. Bagoaz.
21 Harkaitz Cano. Maiatzeko zirtak.
 Autoitzulpengintza.
22 Bertso berriak. Hegoaldeko eskola hizkuntzei jarriak.
 Xabier Paya.

Ainhoa Etxaide (LAB).

Erdiko kaiera

- 23 Teodoro Hernandorena. Ipar-Hego lokarria.**
Urko Apaolaza.
26 Denbora-pasak. Ana Zambrano eta Kike Amonarriz.
27 Argitalpenak. Iker Barandiaran eta Pilar Iparragirre.
30 Ezpalak. Gorka Bereziartua.
31 Abarrak. Estitxu Eizagirre.
32 Potto-Ahizki: Artzaintzaren iturrian. Allande Sokarros.
34 Makina bat kontu. Jabier Agirre, Joxerra Aizpurua eta Jakoba Errekondo.
36 Denboraren makina. Nagore Irazustabarrena.

Termometroa

- 42 Hizkera burokratikoaz, itzulpenaz eta beste.**
Onintza Irureta.
44 Mahai-ingurua: Ikasle euskaldun eleanitzak jomuga. Onintza Enbeita.
46 Bero-beroan. Juan Mari Arregi,
Onintza Irureta eta Xabier Letona.
48 Net Hurbil. Kazakhstaneke potentzia atomiko bihurtu nahi du. Pello Zubiria.

Mahai-ingurua Bilbon.

5 | Burmuin Bankua | Ander Egiluz

Munduan bederatzi burmuin banku daude eta horietako bat, berriena, Bilbon. Hildako gaixo mentalen garunak arakatzuz, zerk ez duen funtzionatzen ikertzen dute, neurriak hartu ahal izateko. Gaixotasun mentalen gorakada kontuan hartuta, proiektu garrantzitsua dute esku artean, dudarik gabe.

38 | Etxeko artoa ereiten

Urko Apaolaza

40 | LAB-en Biltzarra 50 | Azkena

Daniel Udalaiz

Bixente Serrano Izko

10 | Mikel Reparaz | Sustrai Colina

Gaur egungo kazetaritzaren klabeek mintzatu zaigu Radio Euskadiko albistegieta-ko burua. Komunikazio kabineteek, prentsaurrekoek edota multimediak duten eraginari buruz aritu da Bilbon EITBk duen egoitza erraldoian.

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria: Xabier Letona. Zuzendariaren albokoa: Pello Zubiria. Erredakzio-burua: Estitxu Eizagirre. Erredakzioa: Urko Apaolaza, Mikel Asurmendi, Gorka Bereziartua, Unai Brea, Mikel Garcia, Onintza Irureta. Dokumentazioa: Garbiñe Ubeda. Argazkilaria: Dani Blanco. Produktzioa: ANTZA, S.A.L. Sareko Argia: Lander Arbelaitz, Eli Pombo, Jon Torner.

Kudeatzailea: Berdaitz Goia. Salmenta Burua: Bego Zuza. Harpidetzak: Urtezi Azpiroz, Olatz Korta. Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua. Sustapena: Esti Parada. Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loiarte, Aloña Soraluze. Bezeroen harrera: Nagore Lozano.

HELBIDEAK: Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545. Faxak: 943 373403 (erredakzioa), 943 361048 (komertziala). Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559 476000. Faxe: 559 476001. Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3 eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948 222285. Bizkaia: P.K. 140. 48.100 Mungia. POSTAELEKTRONIKOA. Erredakzioa: kazeta@argia.com. Komertziala: komertzial@argia.com. Harpidetzak: harpide@argia.com. Interneten: www.argia.com. Lege gordailua: NA 80-1963. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur Software Productions. S.Koop. Elk. Urtebeteko harpidetza. Hego Euskal Herria: 135 euro, Ipar Euskal Herria: 165 euro, Espainia: 135 euro. Beste atzerriak: 170 euro. Airez: 268 euro. Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagaila Taldeko partaidea da.

Azala: Antza. Azaleko irudia: Iñigo Azkona.

KULTURA SAILA
Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzak
diruz lagundua

GIPUZKOA
zurekin, aurrera >>

kutxa

“Internet urdaiazpikorako labana bezalakoa da”

Aurora Beltrán | Musikaria

Laster *Clases de baile* bakarkako lehen diskoa argitaratuko du, Tahúres Zurdos desegin zuenetik bost urtera.

FERMIN ETXEGOIEN

Argazkia: Juanma Aparicio

Egia da hamahiru urterekin *Muerte ven* idatzi zenuela, zure lehen kanta?

Txikiago nintzela hasi nintzen kantuak konposatzen, baina *Muerte ven* deigarria da, urte batzuk geroago Tahúres-en lehen diskoan agertu zelako.

Hogeita hamar urte pasa ostean, biraka zabiltza Rosendo eta Barricadarekin. Makrobiotikoak baldin bazarete, ez dut jakin nahi!

Ez gara makrobiotikoak, baina geure burua noraino zaintzen dugun jakingo bazenu harrituko zinateke. Sexu, drogak eta rock’n’roll hirukotetik –berez kondaira besterik ez zena– hirugarrena baino ez zaigu gelditzen. Lehengo egunean, Hospitaletetik gentozela, espinakak eta arraintxoak jan genituen, kar kar kar!

Zer da heldutasuna rock-ean?

Ideiarik ere ez... Guri agure edo atso deitzeko modu atsegina ez bada! Halere jakitun naiz horitik zehar eman ditugun urteak, Jainko zein Deabruaren konpainian, ez direla alferrik igaro.

Hain zuzen ere, ez dakit ezer zure bizitza pribatuaz!

Eta ez dut uste inork jakiterik beharrezkoa denik. Ezagutzen dituzun gainerako pertsonen bizimoduaren oso antzekoa da. Dena oso arrunta.

Mesedez... zu bezalako rock star baten tamainako pasadizoren bat kontatu!

Ni bezalako zer? Ez ba, ez naiz rock star-a. Gainera, errepedeko kontuak... errepedekoentzat. Kuxkuxero halakoa!

Iruñean jaio, Potasas herrian hazi eta Usi herritxoan bizi. Nafarroa berdin ikusten al da bazter guztietatik?

Usi herritik dena oso berde ikusten da, baina hegoaldera eginez gero bestelako paisaiak aurkituko dituzu, baita oso interesgarriak ere. Badakizu, Nafarroa oso handia da.

Arestikoak galdera “politikoa” izan nahi zuen...

Baina ahaztu dut zer galdetu nahi nizun.

Euzkadi... Nafarroa da! Kar kar kar.

Disko berriari *Clases de baile* jarri diozu eta azalean dantzari lirain baten itxuraz ageri zara. Heavy-aren alderantzizkoa!

Tira, lirain-liraina... Lurrean eserita nagoenez horrelako zerbait eman nezake, kar kar kar. Guapa nago, ezta?!

Internetek musika izarra hil ote zuen?

Internet urdaiazpikorako labana bezalakoa da. Ongi erabiliz gero “jabugo” ederra lortuko duzu. Baina labana bestela erabil daiteke... Ez nuke demagogia egin nahi. Tresna ederra, ongi erabiliz gero.

Lasai egin demagogia!

Interneten oso gauza zatarrak egin daitezke. Anonimatua baliatzen duen jende maltzur askoren paradisia da. Pederastak, iruzur egileak...

Aizu, biziki maite dut Belladona taldearen lehen disko hura. Zuri ere oroitzapen onik ekartzen dizu?

Oroitzapen on, bakar eta ezin ederragoak. Euskal rock-ak bizi zuen aro bikaina dakarkit gogora. ■

• ASTERO GAIA •

Burmuin Bankua

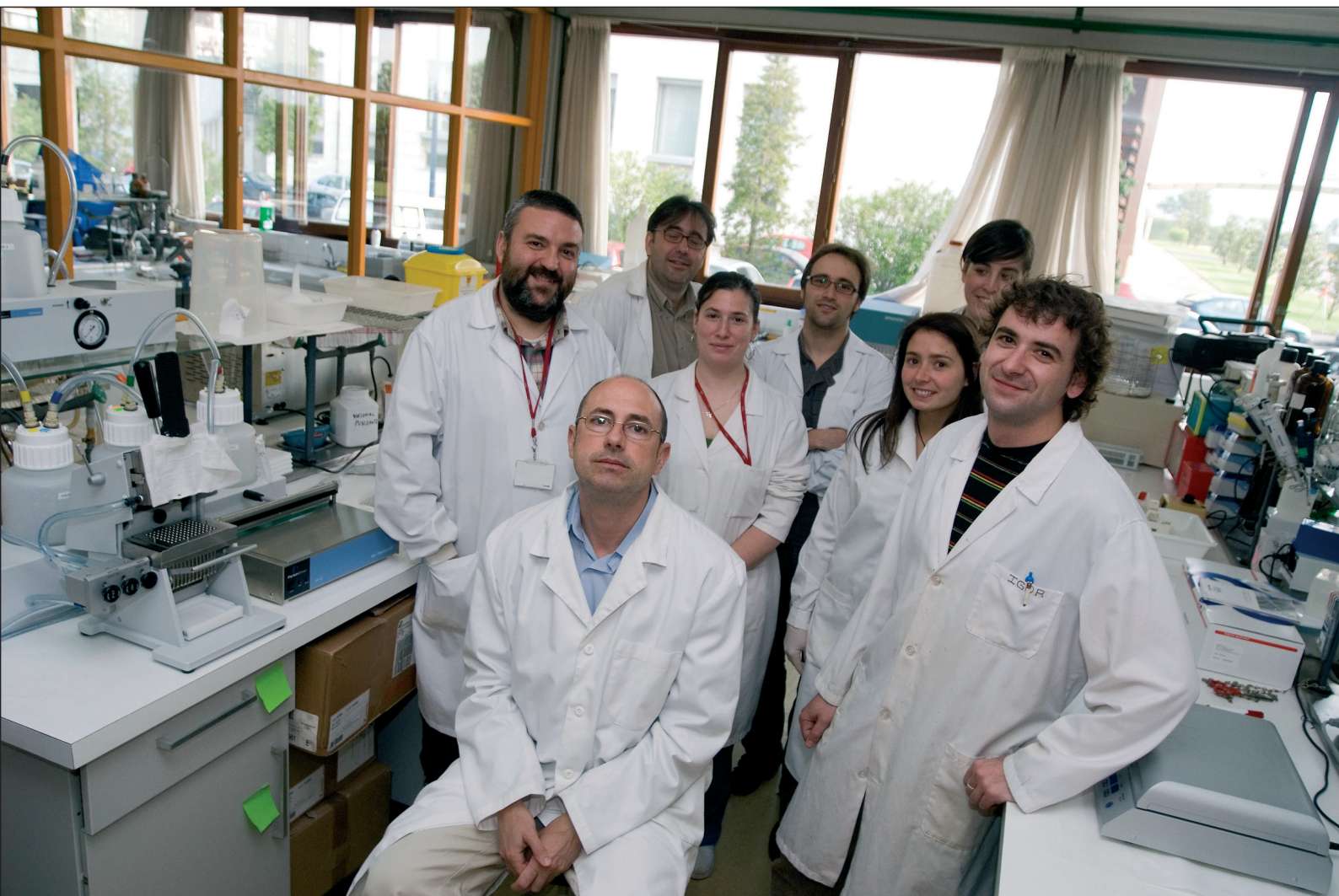
Garunak du gaitz mentalen erantzuna

Osasunerako Mundu Erakundeak aurreikusi du: 10 urte barru, herrialde aberatsen osasun erronka handiena gaixotasun mentalei aurre egitea izango da. Garunak sorrarazten dituen galderei erantzuna aurkitzen egiten du lan EHUKo ikertalde batek, oso leku berezian. Javier Meana, José Vicente Lafuente eta Koldo Callado doktoreak dira Bilboko Burmuin Bankuaren kudeatzaileak. Munduan dauden bederatzietatik berriena.

ANDER EGILUZ

Argazkiak: Iñigo Azkona

Bilboko Burmuin Bankuko lantaldea.

Burmuin Bankua

GIZAKIA DA IZAKI ARRAZOIDUN BAKARRA; baina zer gertatzen da pertsona batek arrazoitzeko ahalmena galtzen duenean? Buruko gaitzek hamaika izen eta forma izan ditzakete, baina jende arruntak *zoroasuna* deitzen den saski-naskian sartu ohi ditu denak. “Erotasuna berez ez da ezer. Psikopatiak daude, eskizofreniak, depresioak...” azaltzen du Koldo Callado doktoreak. “Horretaz gain, paziente bakoitza mundu bat da; medikuntzako axioma batek esaten duen moduan *ez daude depresioak, paziente deprimituak baizik*. Gu saiatzen gara taldeetan klasifikatzen: depresiodunak, eskizofreniadunak... baina talde bakoitzaren barruan mota asko daude. Nahiz eta sintomatologia antzekoa izan eta talde horretan sartu, gaixo bakoitzak bere ezaugarriak ditu”.

Osasunerako Mundu Erakundeak (OME) egin duen azken txostenean adierazi du, 2020. urtean, herrialde aberatsek izango duten osasun arazo larriena buruko gaitzak izango direla. Gaur egun, munduan 450 milioi gaixo mental inguru daude; gizaki guztien %9a kasik. Horietatik 121 milioik depresioa dute eta 50

Ikerketarako jasotzen dituzten burmuinak -80°C-ko tenperaturan gordetzen dituzte. Lagin zaharrena 1985ekoa da.

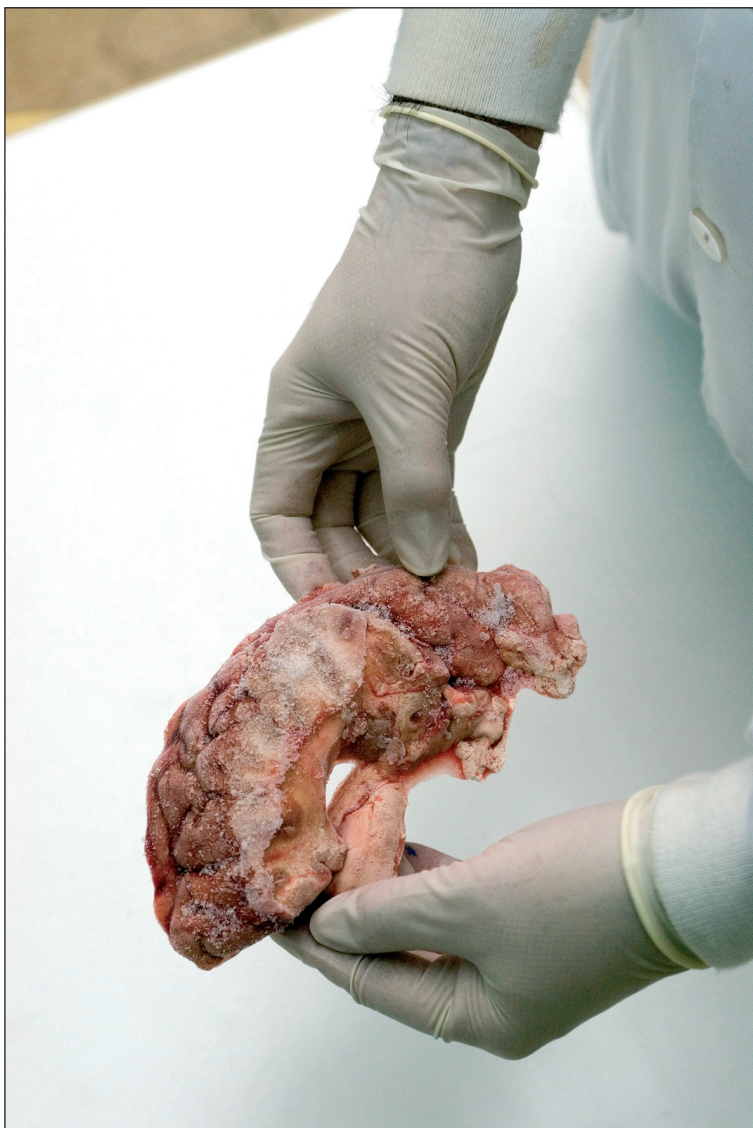
bat milioik eskizofrenia. Gizarteak buruko gaixotasunen irudi distortsionatu dauka, Calladoren iritziz. “Komunikabideek estereotipoak zabaltzen dituzte: eskizofrenikoa burutik jota dagoen hiltzailea da, eta aste batez triste dagoen pertsonak depresioa dauka”. Hala ere, ezjakintasun honek badauka zergati argi bat; ikerketa psikiatrikoa oso atzeratuta egon da medikuntzako beste ikerketa arloekin alderatuz. Azken hamar urteotan, haatik, aurrerapauso handiak eman dira adar honetan.

Aurrerapauso horietako bat Bilboko Burmuin Bankua da. Espainiako Estatuko bakarra, eta munduan dauden bederatzietatik berriena. Orain dela bi urte, Espainiako Osasun Ministerioak CIBER sarea sortu zuen, zientzia gaietan ziharduten puntako ikertoki arteko elkarlana bultzatzeko. Ikertoki Biomedikuen Sare honetan, CIBER-SAMa buruko gaitzen ikerketaz arduratzen hasi zen, eta burmuinen banku bat egitea ezinbestekotzat jo zuten. “Estatuko hogeikertalde onenen artean, geurea hautatu zuten bankua kudeatzeko, hogeikerte generamatzalako garunekin lanean”, azaldu du Calladok. Baina Bilboko Biobankua ez dago oraindik prest, “eztabaidatzen ari gara bankua zelan kudeatuko dugun. Kontuan izan behar da burmuin-lagin guztiak ez direla leku berean egongo; batzuk Bartzelonan gordeko dira, beste batzuk Madrilen, beste batzuk hemen...”.

Planteamendu farmakologikoa

Mediku bizkaitarraren ustetan, 2011rako prest egongo da Bankua, eta bitartean orain arteko moduan jarraituko dute ikertzen: “Alde batek, gaixo dagoen garunean zerk ez duen funtzionatzen ikertzen dugu, eta behin hori jakinda, lortzen saiatzen gara falta zaion proteina edo txarto dabilen entzima konpontzeko behar duen farmakoa. Horixe da planteamendu farmakologikoaren oinarria”. Hamabi lagun ari dira lanean Calladorekin neuro-psikofarmakologiako taldean, EHUKo Leioako campusean. 900 burmuin-lagin inguru dituzte eskizofreniak, gaixotasun bipolarrak edota depresioak jotako gaixo ohienak. Horietako askok beren buruaz beste egin zuten.

Bizitzari horren akabu tragikoa eman gura izatea ez da bakarrik egunerokotasunaren gorabeheren emaitza. DNAk informazio garrantzitsua eman dezake pertsona batek depresioa pairatzeko arriskua duen ala ez jakiteko. “Guk ikasten ditugun gaixotasun neuro-psikiatrikoek osagai genetikoak dutela argi daukagu”, dio Calladok. Pertsona batzuek arrisku genetiko handiagoa dute buruko gaitzen bat sufritzeko, adibidez, arbasoren batek horrelakoren bat izan badu; honek ez du ziurtatzen sufrituko dutenik, bakarrik esan gura du arrisku handiagoa dutela. Erretzaileek birikietako

Koldo Callado, Burmuin Bankuko doktorea

"Garun-emaile programa martxan jarri gura dugu"

Zelan egiten duzue lan biobanku honetan? Ikerketa lerro nagusi bat dago, ala badaude ikerketa talde desberdinak?

Ikerlerro desberdinak ditugu; geure taldean hamabi bat pertsona gaude (medikuak, biologoak, farmazialariak, psikologoak...) eta farmako antidepresiboak garatzen egiten dugu behar. Beste talde batean hartzaile kannabinoideak aztertzen dituzte paziente alkoholikoengan... Beraz ikerketa lerro desberdinak ditugu, baina beti gaixotasun neuro-psiikiatrikoen lotuta.

Oso inizatiba desberdinak dira, nahiz eta izen bera eduki.

Zelan lortu dituzue hemen dituzuen laginak?

Hemen ditugun gehienak Auzitegiko Medikuntzako Euskal Erakundearekin dugun akordioari esker lortu ditugu, baina hemendik aurrera, garun-emaile programa

bat martxan jarri gura dugu. Eta horren kudeaketaren gainean ari gara lanean orain. Gaixoen elkarte eta senideekin egin gura genituzke akordioak; baina gizarteak oro har nahikotxo donatzen du. Jendeak ulertzen du zientziaren zat onuragarria dela, eta elkartasun handia dagoela esango nuke. Halere, nahiz eta donatze-programa on bat eduki, oso prozesu geldoa da, gaixoa gaur zein hogeit urte barru hil daitekeelako.

Zenbat ikerketa jasan ditzake burmuin batek? "Iraungi" egiten al dira?

Ez, ez dira iraungitzen. Guk -80°C-ko tenperaturan gordetzen ditugu, eta adibidez, hemen daukagun lagin zaharrena 1985ekoa da. Arazo bakarra kantitatea da, garuna bukatzea.

minbizia izateko arrisku handiagoa duten moduan, nahiz eta beti garatu ez.

Osagai genetikoaz gain, bizi dugun inguruak ere badauka zeresanik buruko gaixotasunetan, bereziki estresak. Bizitzako gertaera ohikoek ere eragin dezakete depresioa: bikoteak utzi zaituela, senide bat hil zaizula... Baina zergatia edozein dela, genetikoki arriskua dutenak beti egongo dira gaixotasunetik hurbilago.

Eskizofreniaren kasuan, Calladok azaldu duen hipotesiaren arabera, ume jaioberriek

edota oraindik amaren sabelean daudenean, birus batekin kontaktuan egon izanagatik garatu dezakete gaixotasuna; hemen ere arrisku genetikoak duten horiengan eragina handituz. Gaixotasun bipolarraren zergatiak, aldiz, ez dira ezagunak oraindik, baina faktore genetikoek, biokimikoek eta inguruneek zeresana dutela badakite.

Gaixotasun bipolarra, edo nahaste bipolarra, oso zaila da diagnostikatzen, gaixotasun ziklikoa delako. Nahaste maniako-depresibo bezala ere ezagutzen da, eta gaixoaren gorabehera emoziona-

Munduan 450 milioi gaixo mental inguru daude. 121 milioik depresioa dute eta 50 bat milioik eskizofrenia

ZIO

● ZIENTZIA
● IRAKURLE
● ORORENTZAT

Euskal Herriko Unibertsitateko Euskara Zerbitzuak duela lau urte abian jarritako ekimena da ZIO (Zientzia Irakurle Orentzat). Bizkaiko Foru Aldundiaren babesarekin duen bilduma honen xedea ezagutza edonoren esku jartzea da, liburu interesgarriak, entretenigarriak eta kalitatezkoak eskainiz. Oraingoz, sei dira bilduma osatzen duten lanak. Zientziara hurbiltzeko tresna fresko eta erabilgarriak ZIOk dakartzanak.

gure artean euskaraz

Universidad del País Vasco Euskal Herriko Unibertsitatea

BFA DFB
Bizkaiko Foru Aldundia
Diputación Foral de Bizkaia

Buruko gaitzen inguruko zenbait datu

- ✓ Munduko biztanleen %1ak eskizofrenia dauka, eta buruko gaitzen bat duten hamarretik 2-3k depresioa sufritzen du. Gaixotasun mental bat baino gehiago izateari komorbizitatea deitzen zaio, eta 10 gaixo mentaletik 4k dauka.
- ✓ Buruko gaitzak ez dira diagnostikatzen errazak. Depresioa sufritzen duten 10etik 5 ez daude kontrolatuta.
- ✓ Suizidioa da gaixotasun mentalen arrisku handiena; beren buruaz beste egiten duten hamarretik 6k buruko gaitzen bat dauka –alkoholismoa dutenak kontuan hartu barik–.
- ✓ Tratamendu oso onak daude depresioari aurre egiteko; 10etik 7k gaixotasuna atzean uztea lortzen du.
- ✓ Eskizofrenia duten gaixoen %8ak bakarrik lortzen du lan kontratua; diagnostikoa egin eta bost urtera. Ezjakintasunak eragiten du gaixo mentalen baztertzeara. AstraZéneca Fundazioaren inkesta baten arabera, 10 lagunetik 9k uste du gizartea kontzientziatu behar dela buruko gaitzen inguruan.
- ✓ 1992tik aurrera, urriaren 10ean Buruko Gaitzen Nazioarteko Eguna ospatzen da.

lak dira ezaugarri nagusia. Gaixotasunaren fase depresiboa nahiko ondo ezagutzen da, baina aldi maniakoak oraindik galdera asko eragiten ditu, David A. Kahn, Columbiako Unibertsitateko (AEB) doktoreak *Treatment of Bipolar Disorder: A Guide for Patients and Families* liburuan azaldu duen moduan. Bere esanetan, gaixotasun hau sufritzen duten pertsonen zortzi urte eman ditzakete diagnostiko egokia egiten dieten arte, eta arazoa da, horietako %6ak bere buruaz beste egiten amaitzen duela, Kay R. Jamison doktorearen datuen arabera.

Buruko gaitzak eta suizidioa, tamalez, eskutik doaz askotan, baina garuna erasaten duten gaixotasun guztiak ez dira berdinak. “Alde batetik gaitz neurologikoak ditugu, eta beste batetik gaixotasun mentalak”, argitu du Calladok. “Nahiz eta guztien korpusa burmuina izan, oso gaixotasun desberdinak dira alzheimerra edota parkinsona, eta eskizofrenia zein nahaste bipolarra, adibidez. Lehenengo biak gaitz neurologikoak dira, eta arazo biologiko oso argiek eragiten dituzte: parkinsonaren kasuan neurona batzuk desagertzen dira, eta alzheimerra duen garun batean lesio argiak ikus ditzakezu mikroskopioarekin”.

Gaixo mentalaren profila

✓ **Depresioa:** 50 urtetik gorako emakumeak eta 60 urte inguruko gizonezkoak. Andrazkoengan oso momentu kritikoak dira seme-alabak etxetik alde egiten duteneko, eta menopausiaren garaia. Gizonezkoengan erretiroa.

✓ **Eskizofrenia:** 20-25 urte inguruko gizonezkoak. Arrisku genetikoak dutenengan zenbait droga hartzeak gaixotasuna garatzeko aukera ugaritzen du.

✓ **Gaixotasun bipolarra:** Gaixotasun honek ez du batere profil zehatzik. Oso gaixotasun zaila da diagnostikatzen, askotan depresioarekin nahasten delako. Halere, ohikoena gaztaroan piztea da, eta bizitza osoan zehar jasatea.

Mikroskopiaaren mugak

Gaixotasun mentalen kasuan, badaude baita ere, gehienetan, neuro-transmisoreetan asaldurak, baina hauek ez dituzte froga fisiko argirik uzten. “Mikroskopia batekin ezin dugu ikusi garun batek eskizofrenia ala depresioa duen”, dio Calladok, “horregatik diagnostikoa egiteko sintomatologian oinarritu behar gara”. Gaixoa bizirik dagoen bitartean mediku batek zehaztu behar du pertsona horrek gaixotasun mentalen bat duen ala ez; eta badaude horretarako test berezi batzuk garatuta. Odol analisietan ez da ezer agertzen gaixotasun hauen inguruan, ez baitute arrasto fisiko garbirik uzten.

Horregatik da hain garrantzitsua Bilboko Biobankua, burmuinekin batera diagnostiko klinikoak egongo direlako. Buruko gaitzetan dena ez da kimika hutsa, nahiz eta osagai organikoak berebiziko garrantzia duen. “Hil aurretik, paziente horien medikuek egindako historia klinikoek argibide asko emango dizkigute burmuin gaixo horien jokamoldeen gainean”.

Ikerketek erakutsi dute akats organikoak badaudela gaixo gehienen garunetan, baina horietako askok psikoterapiarekin nahikoa daukate; esaterako, depresio bat atzean uzteko. Callado gaixoen bizitza hobetuko duen farmakoaren bila lanean badabil ere, kexu da zenbaitetan azkarregi medikatzen delako pazienteak: “Estatu Batuetan, zoritxarrez, zuzenean ematen dizkiete pilulak triste daudenei, eta hori ez da zuzena”. Baina ez da hain urrun joan behar, Euskal Herrian urtero egiten baitu gora antsiolitikoek salmentak. Hala ere, ez da soilik profesionalen erantzukizuna farmakoenganako gehiegizko joera. EHUKo Psikologia Katedraduna den Enrique Echeburúak uste du egunero bizitza psiko-patologizatzen ari garela. Duela gutxi *El País* egunkariak egin dion elkarrizketan horrela azaldu du Echeburúak gizar-tearen jarrera: “Sufrimenduari aurre egiteko gaitasuna galdu dugu. Bizitzako garai txarrak jasateko, senide bat hiltzen zaigunean adibidez, gaur egun konponbide azkarrena bilatzen dugu: samina atzean uzteko pilula bat”.

Buruko gaitzek ez dute egoera sozial edo ekonomikoez ulertzen. Daukazu bizitza maila daukazula, burmuinak irrist egin diezazuke abisatu gabe. *El País*eko artikulu berean, Antonio Espino psikiatra madrildarrak daramagun bizitza estiloak eragiten duen estresa gaitzetsi du: “Gaur egungo lan antolaketak izugarri estutzen du jendea, eta presio horrek antsietate eta depresio larriak eragiten ditu”. Echeburúaren ildo beretik, arazo honekin bukatzeko piluletara ez dugula jo behar gehitu du Espinok; “mundu osoan pairatzen ari garen egoera da hau, eta politikariak, enpresariak eta sindikatuak dira lan egin behar dutenak egoera hau baretzeko”. Ez dira gehiegikeriak Espinoren hitzak, urtero-urtero gora egiten baitu depre-

Gaixotasun mentalak aztertzeke lanean dabilen EHUKo ikertaldea, eguneroko beharrean.

sioak eta estresak eragindako bajen kopuruak. OMEren datuen arabera, 2020. urterako depresioa izango da gaixoaldi bajen bigarren arrazoi nagusia. “Gaixotasun hauek estres handiegia duen gizartean bizi garelako ugaritzen ari dira”, Koldo Calladoren aburuz.

Jokoaren eta drogen menpe

Bilboko Burmuin Bankuaren atzean, Calladoren batera, Javier Meana eta José Vicente Lafuente katedradunak ari dira lanean. Beren lantaldean menpekotasunei buruzko ikerketak ere egiten dituzte. Drogenganako eta jokoa-renganako menpekotasunen arteko desberdintasunaz galdetuta, Calladok oinarrian gauza bera direla azaldu du: Garunean, erre-konpentsa-sistema deitzen den prozedura antzeko bat gertatzen da. Sistema hau diseinatuta dago espeziea mantentzeko ezinbestekoak diren jokabideak ziurtatzeko: jatea, edatea eta sexu harremanak izatea. Baina badaude sistema hau aktibatzen duten beste substantzia batzuk: kokaina, heroina, alkohola... eta badaude sexua bezalako beste portaera

Buruko gaitzetan dena ez da
kimika hutsa, nahiz eta osagai
organikoak berebiziko
garrantzia duen

batzuk, jokia adibidez, zentro hori estimulatzen dutenak. Beraz, menpekotasuna sortzeko oinarri neurologikoa antzekoa da.

Menpekotasunen kasuan arrisku genetikoa ere badago: “Badaude kokaina lantzean behin hartzen dutenak eta bestelako arazorik ez dutenak, baina badago jendea kokaina birritan hartuta utzi ezin duena”, Calladoren esanetan. Oso zaila da menpekotasuna kontrolatzen ikastea, ezinezkoa ia-ia. “Menpekotasunaren definizioa *portaera kontrolaezina* da. Pertsona bat zaletasun bat izatetik menpekotasuna izatera igarotzeak kontrola galdu duela esan gura du”.

Bilboko Biobankuaz arduratuko diren zientzialari hauek hasi dira jasotzen, dagoeneko, merezi duten errekonozimendua. Mikroskopio eta saio-hodien artean daromatzen urte mordoan ostean, *Nature* aldizkari entzutetsuak, joan den otsailean, publikatu zituen eskizofreniaren inguruan egin dituzten aurkikuntzak. Eta hemendik gutxira, gaixotasuna tratatzeko erabilgarria izan daitekeen proteina bat patentatuko dute, Progenika bioteknologia enpresa euskaldunarekin elkarlanean. ■

UZTARTZA
Aterpetxea • Jatetxea

Herriko plaza 7 - 20150 Aduna
Tlnoa: 943 69 34 81

Eguneko menua 9,50 €

Asteburuko menua 18 €

Asteburutan karta

Mikel Reparaz

«Berria dena kontatzen dugu, garrantzitsua zer den begiratu gabe»

EITBren egoitza berrian sartzea hegazkina hartzea bezalakoa da. NANA eskatzen dizute, motxila miatzen, eta patrikako txanponek “pipipi” egiten dute atekatik pasatzean. Eskerrak bidaiak merezi zuen.

SUSTRAI COLINA

Argazkiak: Iñigo Azkona

Bi kazetari mota omen daude munduan, boka-ziozkoak eta bakaziozkoak.

Niretzako kazetaritza ogibidea baino askoz gehiago da. Agian “bokazio” hitza mistiko edo erlijioisuegia da, baina bokazioa kazetaritza sena eta letagina izatea bada, ni bokaziozkoa naiz. Radio Euskadin hasten diren kazetari gazteen prestakuntzan parte-hartzea tokatzen zait, eta segidan ikusten da nork daraman ofizioa zainetan, eta nor dabilen pasadan.

Ofizioa zainetan duten asko dabil-tza zuenetik pasadan...

Enpresa eta komunikazio talde publiko bat garen heinean, zaila-goia da nahi duzun hori kontrata-tzea. Gainera, Euskal Herrian, komunikazio kabineteek sekulako kaltea egiten digute hedabideoi. Kazetari on asko euren-gatzeaz gain, kazetarien lana anulatzeko ten-dentzia handia daukate. Dena ematen digute eskura, baina gu ez gara bakoitzak bere pro-duktua pausatzen duen erakusleihoa.

“Enpresa eta komunikazio talde publikoa”. Hitz potoloak dira horiek.

Enpresa publiko batek, publikoa den aldetik, herri honen aniztasunari bide eman behar dio. Nik horretan sinesten dut, nire burua kazetari-tzaren militantetzat daukadalako. Zer den kazetaritzaren militantea izatea? Zure lana egia-ri zor izatea, askatasun osoz lan egitea.

Horregatik diot, printzipioz behintzat, kazeta-ritzaren militantea izatea ez dela beste militan-tziekin bateragarria. Hori da enpresa publiko batek dauzkan zorrak, mugak eta menpekota-sunak gainditzeko modu eraginkorrena.

Nola gainditzen dira norbere zorrak, mugak eta menpekotasunak?

Barne gatazka horiek ezinbestekoak bezain positiboak dira. Gauzak argiegi izatea galbidea izan daiteke kazetari batentzat. Ikuspuntu ezberdinei errepara-tzeak eta bestearen lekuan jartzeak, bila zabiltzan egia hori behar beza-la ikusten laguntzen dizute. Beti pentsatu dut mundu guztia konten-tu daukan kazetaria gaizki ari dela, bakarra kontentu daukana zer esanik ez. Kanpo-ko eragile guztiak kritiko eta deseroso baldin badauzkazu, aldiz, ongi ari zaren seinale.

“Euskal Herrian, komunikazio kabineteek sekulako kaltea egiten digute hedabideoi”

Nortasun agiria

Arbizun (Nafarroa) jaio zen 1975eko abenduaren 22an. Nafarroako Unibertsita-tean Informazio Zientzietan lizentziatua, *Euskaldunon Egunkarian* eta *Diario de Noticias*en egin zituen lehen pausoak Euskadi Irratiko Gasteizko legebiltzarreko korrespondentsala izan aurretik. 2001ean Gasteiz Bruselarengatik aldatu, eta ber-tako albisteez gain, Ekialde Hurbileko, Ipar Irlandako edo Pakistango berri eman zigun. 2004tik hona, Radio Euskadiko albistegietako burua da.

Zure mugikorrera politikariek zenbat deitzen duten ikusita, ez zara hain gaizki ari.

Nire bizitzaren parte da. Gure lanaren ezinbesteko gurutzea. Alde batetik normala ere bada, publikoa garenez, eragile orok euren gara uste duelako. Baina gure lana, erredakzioan egiten duguna, ez da inorena. Ez da ez EAJrena, ez PSERena, ez PPrena. Beraz, alderdi batek hiruetako buletinean ez dela agertu esanez deitzen duenean “bai, bai, eta gero arte!”.

Gero arte, ala bere beharra duzun arte?

Iturriak beharrezkoak dira. Iturriak hausten edo eteten badira ez daukazu zereginik. Baina ezin zara inoren lagun izan. Ezin diozu inori gehiegizko konfiantza eman. Oreka hori da neurtzen eta mantentzen zaila.

Oreka horretan ez al daukagu politikariak erosoegi? Ez al dira elkarrizketa jatorregiak egiten? Espainiatik datorkigun joera da. Espainiako Estatuan, oro har, oso kazetaritza motela egiten da, kamutsa. Alor horretan, kulturalki oso espainolak gara. Europako hainbat tokitan, kazetariak, gupidarik gabe, lehen ministroak hormaren kontra jartzen ikusita nago. Hemen hori pentsaezina da. Prentsaurrekoak jijijaja bat dira gurean.

Onargarria da kazetaritza kamutsa semantika hain zorrotz dantzatzen den garaioan?

Hitzak, semantika, lexikoa, oso mediatizatuta eta politizatuta daude gurean. Hortik ihes egitea zaila da, baina hor dago kazetari eta komunikatzailearen abilezia. Kazetariak pertsonak dira, eta pertsonak ideo-

Konpetentzia

“Euskadi Irratia eta Radio Euskadi ez gara elkarrentzako konpetentzia. Audientzia datuek erakusten dute ez diogula elkarri entzulerik lapurtzen. Gure konpetentzia Ser katea da”.

logia bat daukate, baina lehen nioena, kazetaritzaren militante izan behar dugu. Beti erabili daitezke batera edo bestera egiten ez duten hitzak, kazetaritzari soilik erantzuten diotenak.

Hedabide batzuen hautu semantikoak, alta, ildo editoriala bezain nabarmenak dira.

Hori hedabide bakoitzaren araberakoa da. Gurean ez dago estilo libururik, ezin delako egon. Administrazio kontseiluko kideak ez lirateke sekula ados jarriko. Beraz, hitzen aukera kazetari bakoitzaren esku dago.

Goizean atxilotutako “gaztea”, izan daiteke “militantea” eguerdian, eta “terrorista” iluntzean?

Ez litzateke izan behar, baina gerta liteke hala izatea.

Eta zer gertatuko litzateke Radio Euskadin, Jaur-laritzan EAJ egon beharrean PSE balego?

Pertsonen araberakoa litzateke aldaketa. Desberdina izango litzateke zuzendaritza taldean pertsona desberdinak leudekeelako. Horrek zer eragin izango lukeen kazetarion lanean? Auskalo. Nik pentsatu nahi dut askatasunez lan egiten segituko genukeela. Baina tira, hori agian noizbait ikusiko dugu, beraz...

“Orain multimedia deitzen duguna bakar-media izango da laster”

Gasteizera begira jarri gabe, berdin ikusten da mundua Bilbotik edo Donostiako Miramonetik?

Eskatu Realeko jarraitzaile bati nola entzuten duen Bilbotik kontatutako partida! Gure herria txikia bezain anitza da, eta horrek asko baldintzatzen du gure lana. Nik sarri pentsatu izan dut Euskadi Irratiak Bilbon egon beharko lukeela. Niretza-

ko Bilbo da uneotan Euskal Herriko motorra, ekonomikoki, kulturalki, sozialki... Gainera, Bilbon dagoen unibertso euskaldunak izugarrizko potentziala dauka. Ez dugu ahantzi behar Bilbo dela gurean dugun hiri bakarra.

Gasteiz, Bilbo, Donostia, Brusela... Denak Europa omen, oraindik jabetzea kostatzen zaigun arren.

Europar Batasunak ez du jakin bere proiektua herritarrei helarazten. Zergatik? Arrazoi asko dago. Batetik, politikari nazional eta lokalek neurri inpopularrak Bruselari egozten dizkiete eta lorpenak euren buruci. Bestetik, martxan jarri zuen subentzio politikak bere aurka egin du neurri handi batean. Bai, ekonomiaren ikuspegitik denok dakigu merkatu komun bat dagoela, euroa darabilgu, baina proiektu politikoak huts egin die herritarrei.

Gasteiz, Bilbo, Donostia, Brusela, Washington... Dena da mundua. Interneten ez dago distantziarik.

Egun dena da on-line. Aurrerantzean, teknologiak izugarrizko eragina izango du kazetaritzaren bilakaeran. Orain multimedia deitzen dugun hori bakar-media bilakatuko da laster. Formatu bakarrean dena edukiko dugu. Horrek asko baldintzatuko du bai hedabideen kontsumoa, bai hedabideen lana. Testuinguru horretan, kazetarien printzipioak eta deontologia zutik mantentzea erronka izango da.

Prestakuntza

"Iparraldean, Belgikan, edo Estatu Batuetan kazetaritza ez da karrera unibertsitario bat. Nire ustez unibertsitatean ematen den prestakuntza beharrezkoa da, baina ez kazetaritza ikasteko. Gure ofizioa lanean, eta batez ere, kalean ikasten da".

Egungo erronka, informazio nahaspila horretan, iturri bakoitzari dagokion sinesgarritasuna ematea al da?

Beti esaten dugu, eman aurretik, bi edo hiru iturritatik konfirmatu behar dugula berria. Ezin dugu albistea eman konfirmatu eta kontrastatu gabe. Hedabide batek ezin du beste hedabide batengan konfiantza osoa jarri. Are gutxiago bizi garen garaioan. Hedabideak geroz eta... politizatuagoak esan behar nuen, baina hobe, geroz eta mediatizatuagoak daude. Egun, multinazional eta enpresa handiek alderdi politikoei baino eragin-indar handiagoa daukate.

Multinazional horien eraginez irekitzen dituzue albistegiak Estatu Batuetako ala Txinako berriekin?

Gu ere munduan bizi gara, mundu globalizatu batean, eta mundu osoan gertatzen denak izan dezake eragina gudan. Nork esango dio euskal herritar bati, Estatu Batuen hegemonia galtzeak, edo Txinaren bat-bateko berragerpenak, ez daukala eraginik gurean?

Ez dakit Mikel Reparaz herritarra, ala Mikel Reparaz Radio Euskadiko albistegietako burua den mintzo...

Aitortuko dizut nire lanaren %90a kudeaketa hutsa dela. Ni koordinatzailea naiz, eta albiste-giaren emaitzan gutxi eragiten dut. Kazetariak

Jaso astero ARGIA etxean

Abantaila ugari izateaz gain, Harpidedunen Guneako kide ere izango zara

INDEPENDENTZIA
ASTERO IKUSTEN DA

Izen deiturak:
 Helbidea: Posta kodea: Herria:
 Herrialdea: Jaioteguna:
 N.A./I.F.K.: Tel./Faxa: e-posta:
 Ordainketa mota: ☐ Bankuz
☐ Taloiez
☐ Transferentziaz KOMUNIKAZIO BIZIAGO S.A.L-ren kontura (ARGIA): 3035 0036 14 0360048647
 Bankuz ordaintzekoek betetzeko soilik
 Banku edo aurrezki kutxa:
 Titularra: N.A./I.F.K.:
 Titularraren helbidea: Titularraren telefonoa:
 Entitatea: _____ Sukurtsala: _____ K.D.: _____ Kontu zenbakia: _____
 Data: Sinadura:

Harpidetza-orri hau zure datuekin bete eta helbide honetara bidali: **142 P.K. / 20160 Lasarte-Oria -Gipuzkoa-**

Aukeratu ongietorri oparia

☐ "Kirolaz badakit"
mahai-jolasa

☐ "888 txiste"
liburua

☐ "Txoriak txori"
lamina

☐ %25eko beherapena
ikasle bazara

Urtebeteko harpidetza:
2008ko prezioak

135 € Hego Euskal Herrian
165 € Iparr Euskal Herrian

ARGIA

peoiak bezalakoak gara. Bakoitzak pausatzen dugu gure adreilua, albistegirotxe berri bat sortuz. Ez izarrek, ez nagusiek, erredakzio mailan gaudenotan behintzat, ez du inork besteak baino gehiago baldintzatzen informatiboa.

Zu bezalako letagindun kazetari batentzat ez da frustrantea koordinatzaile izatea?

Ni kaleko kazetaria naiz, ez estudiokoa, ez erredakziokoa. Beti lan egin izan dut kalean eta hori da gehien gustatzen zaidana, kazetaritza purua. Asko harritu ninduen Radio Euskadi bezalako hedabide batek ni nahi izatea albistegietako buru, eta ikuspegi desberdina probatzeagatik egin nuen aurrera. Orain, ondorioak ateratzerako orduan, badakit asko ikasi dudala baina ziur naiz kalera itzuliko naizela.

Letaginak zorroztu zaizkizu. Korrespontsalia batera itzuliko zinateke?

Bakarrik lan egiteak abantaila asko ditu, askatasun handia ematen dizu, eta zuk zeuk zeure erredakzioari gaiak saltzeak ez dauka preziorik. Baina letagineko kazetaritza nazioarteko gaiekin zein gai lokalekin egin daiteke. Gainera, kazetaritza lokala edo lekuan lekuko kazetaritza da benetako kazetaritza. Horrek balio du egoera aldatzeko, oker dagoena salatzeko. Hor datza kazetaritzaren benetako indarra.

Bizimodua azkartzeak ez al du benetako indar hori asko ahultzen?

AZKEN HITZA

Komunikatu

“Irratigintzan komunikatzaile ona izatea ezinbestekoa da. Tamalez, oso zaila da kazetari sena eta komunikatzeko berezko gaitasuna duen norbait aurkitzea Euskal Herrian”.

Lan baldintzak

“Gu ere langileak gara, eta langileak garen heinean, lan baldintzek lanaren emaitzan eragin zuzena dute. Motibazio falta baldin badago, emaitza ez da ona, edozein ofiziotan bezala”.

“Geroz eta gehiago obsesionatzen nau albisteen iraungitzeak”

Geroz eta gehiago obsesionatzen nau albisteen iraungitzeak. Harrigarria da zein azkar iraungitzen diren. Garai batean, goizeko 8etan eta iluntzeko 8etan parte berdintsua ematen genuen, eta orain orduro aldatu behar izaten ditugu albistegiak. Oraintxe kontatzen ari zarena hemendik ordubetera zaharra da, eta bihar egunkariak dakarrena prehistoria.

Prehistoriak nekez eragiten du jendearen bihotzean...

Albiste nagusiek momentuan inpaktatu gaitzaketek baina biharko ahaztuta izango ditugu. Horrek gaien dimentsioaren galera dakar eta gaurkotasunaren morroi bihurtzen gaitu. Berria dena kontatzen dugu, garrantzitsua zer den begiratu gabe. Hedabide guztietan ematen ari den tendentzia da, teknologia berrien eraginez, segur aski.

Hainbesteko boterea dute hedabideek?

Bai, bai. Esaterako, PPko buruzagi berriaren izendapena egunkari batek baldintza dezake, eta baldintzatuko du.

Nork eta nola hartzen ditu halako erabaki estrategikoak?

Auskalo, ez dakit beste medioek nola funtzionatzen duten. Adibide ezberdinak daude. Nagusia-rena, batetik. Pedro J. Ramirezek argi baldintzatzen du *El Mundok* hurrengo egunean ekarriko duen portada, eta portada horrek beste gauza asko baldintzatuko ditu. Bestetik, izarrek daude. Jimenez Los Santosek hurrengo eguneko Rajoyren diskurtsoan nabarmen eragiten du... Maila ezberdinak daude, baina indar ezkutuen menpe dauden medio pribatu asko dago izugarri eragiten dutenak.

Hain inportantea da politika, gai sozial edo kulturalak bigarren mailara konde-natzeko?

Azken urteotan, Euskal Herria eta Europako gizartea inflexio puntu batean daude. Belaunaldiak aldatzen ari dira, boterean dagoen jendea aldatzen ari da... Etorkizunera begira hedabideok horri aurre egin behar diogu, gai ezberdinak atera, aitzindariak izan. Geuk markatu behar dugu agenda, komunikazio kabineteek sortzen duten gupil zoroan erori gabe. Inflexio puntu horri eusten badiogu, oso desberdina izango da dena. ■

Orlando Valencia

Irudietan, Orlando Valencia ARCOE Ekuadorreko Kolonbiar Errefuxiatuen Elkarteko koordinatzailea, elkarteko egoitzan (Quito) eta bakearen aldeko manifestazio batean parte hartzen.

Kolonbiar errefuxiatuak Ekuadorreko linboan

Duela hiru urte, mafien mehatxuak eraginda Kolonbiatik Ekuadorrerako muga gainditu zuen Orlando Valenciak. Egun, ARCOE Ekuadorreko Kolonbiar Errefuxiatuen Elkarteko koordinatzailea da eta bi herrialdeen arteko zubi lana egiten du.

ROBERT SCARCIA

“**ANAIA GAZTE BAT NUEN**, eta familian ‘ibiltari’ esaten genion, zortearen bila joaten direnei bezala...”. Hitz horiek ez dira kolonbiar kumbia erritmo bateko bertsoak, Orlando Valencia Sernarenak baizik, anaia nola hil zuten azaltzerakoan. 2000. urtean izan zen. Kolonbiako poliziaren txalekoa soinean zeraman lagun talde batek gazte ibiltariaren autoa geldiarazi eta hil egin zuten. “Hainbat lagun izan ziren hilketaren lekuko, eta egun berean harrapatu zituzten hiltzaileak, baina gau hartan bertan denak aske utzi zituzten”. Zigorrik gabeko ohiko lotsagabekeria.

Orlando Valenciaren anaia bitxigilea zen eta harremana zuen Kolonbiako esmeralda meatzeetako jendearekin, “horregatik familiakook uste dugu *txertaketa* konturen batengatik hil zutela”. Kolonbian, gizartea mafien bidez kontrolatzen dutenek kobratzen duten diruari deitzen zaio txertaketa. Hilketa hori gertatu zenean hasi ziren Valencia familiaren kontrako mehatxuak. “Nire anaiaren odol bereko guz-

tiak hil nahi zituzten...”. Tolima departamentuan (Bogota mendebaldean), Valencia familia bizi zen herri berean, hiriko polizia-buruak berak proposatu zion familiari lekuz aldatzeko. Kafearen ardatzera ihes egin zuten orduan, herrialdearen erdialdera, Orlando Valencia hazi zen eskualdera. Bere esanetan, “heriotzari ihes egiten dion pertsonaren joera da hori; psikologikoki haurtzaroarekin lotzen gaituzten lekuetan babesteko tendentzia dugu”. Mehatxuak ez ziren eten, areago, gauzatu egin ziren eta Orlandoren beste anaia bat hil zuten. “Familiako gazteena zen eta ez zen inoiz inolako istiluetan nahasi”, ziurtatu du. Azkenik, 2005. urtean, 19 lagunek, “familia bereko lau belaunaldik” igaro zuten Ekuadorreko muga.

Orlando Valencia ARCOE, Ekuadorreko Kolonbiar Errefuxiatuen Elkartearen koordinatzailea da gaur egun. Erakunde horrek errefuxiatuen eskubideen alde egiten du lan eta 270 bat kolonbiar familia ordezkatzeko ditu Quiton. Bere historia iceberg handi baten

● Orlando Valencia

muturra baino ez da, Kolonbiako gatazka dela-eta Ekuadorren bizi diren milaka kolonbiarren sufrimendua ezkututzen duen icebergarena. Baina Valenciaren odisea are garrantzitsuagoa da egun: Kolonbiaren eta Ekuadorren artean sortu berri den krisi diplomatikoak bereziki eragin dio.

Valenciak esan digu beti izan dela zaila Ekuadorren kolonbiarra izatea. Izan ere, este-reotipoak dira nagusi: “Gizon kolonbiarrak narkotrafikatzaileztat hartzen dituzte, bidela-purtzat (zintzotasun gutxiko pertsonatzat), eta emakumeak prostitutatzen”. Odola bera izoztu zion gertakari baten lekuko izan zen behin: eskola bateko zuzendariak “kolonbiar gerrillari txinatarra (gorria)” esan zion haur bati. Mutikoak lau urte besterik ez zuen...

“Emakume bat ezagutu nuen”, gogoratu du ARCOEren koordinatzaileak. “Senarra Kolonbian hil eta handik gutxira iritsi zen Ekuadorrera, bi seme-alabarekin. Ez zuten errefuxiatutzat hartu, eta ondorioz ezin zuen lanik egin. Gainera, bazekien Ekuadorren lanean harrapatuz gero erbesteratu egingo zutela. Oso emakume polita zenez, eta herriko esamesen arabera emakumeak prostitutat direnez... gizon batek 20 dolar eskaini zizkion 20 minuturen truke. Eta azkenean prostituzioan sartu zen, seme-alabei jaten emateko”.

“Ez zen horren krudela izango –dio Valenciak– Ekuadorren eskumena duten agintariak kolonbiar emakumei lan egiteko eskubidea emango balie, eta prostituzioan aritzen direnak erbesteratuta. Hemen ordea, kontrakoa gertatzen da, eta emakumeak, etsita, prostituzioan sartzen dira, eta orduan... ‘kolonbiar putak’ esaten diete”.

180.000 babesgabe

Ohikoa izateaz gain, adibide horrek kolonbiar desplazatuak sakoneko arazoa azaleratzen du: izan ere, errefuxiatutzat hartuko balituzte, Ekuadorren lan egiteko eskubidea izango lukete legez. Nazio Batuen Erakundeko Errefuxiatuen Laguntzarako Agentziak (ACNUR)

Ez da aski arazo diplomatikoari heltzea. Kolonbiako gatazka krisi humanitarioa da eta aintzat hartu behar da biktimen iritzia ere

emandako datuen arabera, 180.000 lagunek baino gehiagok behar dute babesa Ekuadorren, baina gaur egun arte 15.000 kolonbiar baino ez dituzte errefuxiatutzat hartu.

2006ko maiatzean, ‘impassea’ gainditzeko, Venezuelako enbaxada okupatu zuten Valenciak eta aitortu gabeko beste 42 errefuxiatuk. “Suitzako enbaxada hartu nahi genuen, baina hura bunkerra da, eta Venezuelakoa hartzea beste aukerarik ez geneukan”, onartu du ARCOEren koordinatzaileak. “Azkenean, ‘andatar txartela’ eskuratzea lortu genuen. Txartel horrek bizitzeko eskubidea ematen digu, baina ez lan egitekoa. Turisten parekoak gara ia-ia... Hemen geratuko gara”, dio, “migratzaileen linboan”.

Ez dirudi gerrillako buru baten heriotza eta greziar mitoak pareka daitezkeenik, baina Pandoraren kutxatik atera ziren izurriten antzera, Kolonbiako armadak Raul Reyes Kolonbiako Indar Armatu Iraultzaileetako kantzilerra Ekuadorreko lurretan hil izanak ezusteko ondorioak izan ditu eskualdean. Besteak beste, azpimarratzekoa da azken gertakaria, ezustekoa eta positiboa: joan den martxoaren 7an, Ekuadorren eta Kolonbiaren arteko krisi diplomatikoa amaitu egin zen, Rioko taldean bildutako Latinoamerikako herrialdeen agintariak esku hartu zutenean.

Aitzitik, Orlando Valenciak ez du esperantza galdu, eta uste du agintariak ulertuko dutela ez dela aski arazo diplomatikoari heltzea. Izan ere, Kolonbiako gatazka krisi humanitarioa da eta aintzat hartu behar da biktimen iritzia ere, ezinbestekoa baita Kolonbian bakea eta justizia ezartzeko. Pandoraren kutxaren hondoan ere, esperantza baino ez zen geratu azkenean. ■

ARGITALETXEAREN AZKEN ARGITALPENAK

FTI - Antzerkiola Imaginarioaren liburuak

8 Olivetti poetiko - Mundopolski, erreboltaren ziaboga

Yuri Sam. Otoitza - Au Revoir triunfadoreak

Yorick Liburudendan edo

www.libreriayorick.com eskura ditzakezu

San Frantzisko, 15ren parean, 48003 - Bilbao / Tel: 944 795 287 / www.libreriayorick.com / info@libreriayorick.com

AUSARDIAZ jokatzeko
TENOREA heldu
zaigu!
HEL diezaioGUN
KRUASANTARI
ADARRETATIK !!!

68
TIK

40
MALATZ

Dolareak

rainean dago giltza, jakina da hori. Bai eta 1.643. urteko *Gero, bi partetan partitua eta berezia* delako liburuarena ere. Zeren bizitzea baita ira-

kurtzea. Behinolakoa berpiztea. Une batean ekoitzia, beste batean gozatzea... sagardoa bezala.

Horrexegatik joango naiz Axularren irakurketara, Ur. Atseginez gainera.

Euskara-ikasleen errekonozimendu-jaia antolatu dute Bilboko euskaltegi batzuek ekainean, bada-kizu. Hasi eta buka, hor mamituko da Axularren maratoia, *Geroren* irakurketa kateatua, *non stop* estilokoa.

Galdetzen badidazu zergatik egingo den esker oneko festa hori, esango dizut ezen, ehunka ordu ematen dituztelako ikasle horiek gure hizkuntza ikasten, ahalegin ikaragarria egiten dutelako Juanjo, zu eta hirurok bezain euskaldunak izateko.

Askotariko ospakizunen artean, Axularren irakurketa planteatu da aurren, iragana ezkontzeko orainarekin; nafarraren diskurtso joria, Bilboko euskaldun berriaren dardara ahularekin. Ekialdea, Mendebala ere badelako.

Laurehun lagun gonbidatu dituzte antolatzailerak, *Geroren* orrialde bana irakurtzeko. Arriaga antzokian da zita. Berun eta pike goriz, hogeita hamazazpian *nazionalak* Bilbo hartu zuten egun berean. Sinbolikoa, oso.

Kontra-erreformaren izenean idatzitako liburua da *Gero*. Hala izango da, hala nahi bada. Oro har, ez zukeen kalterik ekarriko irakurketa desakralizatzeak. Salatu ohi zaion erlijio eta moral zaharkituaz gainera, liburu horretan balio etiko eta literario interesgarri-rik aurkitu al dezake gaur egungo begiak?

* * *

Bi partetan partitua ez, baizik hainbatetan zatitua da Euskal Herria. Sutsu dihar- du lehendakariak azken aste eta egunotan, Euskal Auto- nomia Erkidegoaren geroko geroari buruz.

2.010eko data jomuga hartuta, sei hilabete,

Atol

J. I. Basterrretxea

O. Lasagave

A. Apalategi

berrehunen bat egun eman ditu Ibarretzek Espainiako presi- dentearekiko elkarriketa pres- tatzen. Maiatzeko ilbetearekin etorri da horien bien arteko zita. Giro-aldaketa egotzi ohi zaio ilargi beteari...

Idatziz eskuratu dio lehen- dakariak Zapaterori planaren zirriborro eguneratua. Izkribu horretan, azkenaurreko puntu batean, euskarari buruz hitz egiten du lehendakariak. Euskararen geroaz.

Ez du zarata eta hots handirik harrotu eus- kararen geroak ibilbide-orriaren jira-buelta eztabaidatsuan. *Adostasun politikoa, kontsulta, organoa* eta *erreferendum* direlako hitzek bai sortu dutela benetako harrabotsa etxe guztie- tan. Ez euskarak.

Bitartean, Iruñeak eta Parisek ekarri dute opari zurbil askoa, sagar ustel ozpindua. *Eus- kara bai, baina ez* delako politika horiekin.

Eta hori guztia, zer dela-eta? Beharbada, Atxagak dioenaren haritik, euskaldunok ez dugulako presio-erakunderik adosten gure artean. Dolareak falta zaizkigu.

* * *

Berrogei urtez egin zaigu zaharrago maia- tza, Maiatz hura. *Debekaturik, debekatzera...* ez zen lelo makala. Baina, Axularren *Geroko* kanabera alferrak bezala, fruitu ikusgarri-rik gabe, barne-hutsik geratzen ari da udaberri lastodun hura.

Ez du barkatzen denboraren liz-paperak. Sagarrondoaren lore zuri-gorriak ahaztu zaizki- gu eta adokin-zatiak salgai jarrita, negozio bihurtu dute hirurogeita zortziko maiatza, Maiatz hura.

Diru zikin bihurtu dute iraultzaren hon- dartzia. Eta galburuak, erregai. Horra gure gizarte aurreratuaren alki- mia horditua. Baina, badaezpada, alkohola kendu berri diote ardoari. Ez osasunaren alde, edo zaporea indartzeko espe- rantzarekin; ezpada ze poli- zia-kontroltan positibo ez emateko.

Udaberriko alkimiak. ■

Beharbada, Atxagak dioenaren haritik,
euskaldunok ez dugu presio-erakunderik
adosten gure artean. Dolareak falta zaizkigu

Joseba Azkarraga Etxagiksel

SOZIOLOGOA, MU-HUHEZIKO IRAKASLEA

Izan gaitezen egoistak

Groucho Marxek zioen zorientasuna gauza txikietan dagoela: yate txiki bat, txalet txiki bat... Modernoon kontsigna, “zenbat eta gehiago orduan eta hobeto”, umorez jantzi zuen. Kontsigna hori protesi natural bilakatu da mendebaldarron psikologian.

Hazkunde ekonomikoak ei zekartzan ongizatea eta zorientasuna, baina, behin gutxieneko materialak ase ondoren, baieztapena atzekoz aurrera jarri zaigu: hazkunde ekonomikoa geure nahigabe kronikoan sostengatzen da.

Clive Hamilton ekonomilari australiarak dio politikoez nekez esango dutena: hazkundera, geure arazoen erremedioa barik, geure gaixotasunen iturri da. Kalkuluen arabera, 1995-98 urte bitarteko hazkunde globala 1900az aurretiko hamar mila urtetakoa baino handiagoa izan da. Halere, mamu berria dabil mundu aberatsean barrena: asperra, bakardadea, depresioa.

Ikerketa gehienek diote: gutxieneko materialak eskuratu ostean, norbanakoen bizipoza ez dago ahalmen ekonomikoaren edo arrakasta profesionalaren baitan, ezta ere osasuntsu egotearen baitan. Kontu “ziztrinagoak” omen ahaltsuagoak: kultura abegitsua, elkar laguntzeko sare trinkoak, ondasunak konpartitzeko ohiturak, pertinentzia sentimenduak... Ez dirudi egunero dutzatzeak edo plasmako pantailak zorientsuago egiten gaituenik.

Bizitzaren balantzea egiteko unean konturatzun ei da bat, behin betiko agurraren tenorean,

KARLOS CORBELLA

zauriak miazkatzea besterik geratzen ez denean: aspektu ez-materialak izan dira bizipozerako pasaporteak. Erosi ezin den hori guztia, alegia.

Bizipoza errazago dator materia eta energia gutxiago kontsumituz gero. Ez da erlijio post-materialista berri baten salbaziorako deia. Ez da Parisen entzundako manifestu existentzialista. Ez da Bucay-ren auto-laguntzarako leloa. Zientzia da: hanka bikoak pasta horrekin gaude eginak, serotoninaren berdin edo gehiago ekoitzi daiteke gutxiago kontsumituz.

Halere, ahatearenak egiten segitzen dugu. Bitxiak dira paitak: arrautza puskatu eta begiak zeinengan pausatu, hantxe aurkitzen dute ama, izan paita-ama, azeria, ala hondartzan tanga batekin kakahueteak saltzen dituen gizasemea. Hura nora, paitak hara. Bulkada instintoen diktadura da, ez dago inpugnazio posiblerik.

Halaxe segitzen diogu, paiten automatismo autosuntsitzailearekin, geure psikikan iltzaturik dugun protesi materialistaren aginduari. Bestela esanda: izan gaitezen ekologistagoak ez planeta salbatzearen, ez geure espeziearen etorkizuna ziurtatzearen, ez oraindik jaio ez direnekiko elkartasuna adieraztearen. Hori guztia heroismo ezinezkoa bazaigu, izan gaitezen ekologistagoak egoismo hutsagatik, geure bizipoz indibiduala handitzearen.

Kapitalismoa toxikoa baita, ez soilik ikuspegi sistemikotik, baita ikuspegi psikikotik ere: estruktura emozional gaixoa sostengatzen da. ■

«
Izan gaitezen ekologistagoak
egoismo hutsagatik, geure
bizipoz indibiduala
handitzearen
»

TXANDAN

Juan Ramon Mankuso

Gezurrak

Ez dut gogoko gauza bat sentitu, pentsatu, eta kontrakoa esan. Baina gizakiaren jokabide bat da. Ezin dut ontzat eman gizakiaren artean gezurretan aritzea. Baina, tamalez, gure egunerokoan, gauza arrunta bilakatu da. Gezur txikiak onartzetik dator, beharbada, gezurra, kulturala bihurtzea. Gizakiaren beste aurpegia. Antzerkian maskara erabiltzen da. Baina gizakiak, beste gizakiaren aurpegiaren aurrean, bere aurpegia erakutsi behar du. Une hori ez da antzerkia. Bi begiradak. Bi sentimendu, ezin dira bihurtu mila aurpegi. Bizitza, edo behintzat gizakiok eraikitzen

duguna, daukagun erreala bakarra da. Ustezkoa, baina erreala. Ezin ditugu gehiago zaildu gure harremanak, aurrean daukaguna, ustez erreala, eta gainera are fikziozkoagoa bihurtu. Literatura, zinea, fikzioaren erreinuak dira, nahiz eta, eta hau ere kulturala da, askotan pentsatzen dugun errealitateak fikzioa gainditzen duela. Hala balitz, guk egiten dugulako da, beraz, beste artifizio bat. Azken hauteskunde kanpainan, bi politikoen artean eztabaida bat muntatu zuten. Inongo lotsarik gabe, batak besteari gezurti deitu zion. Honek ez zion erantzun bakar bat eman. Gezurra legitimatu zuen. Agian dena gezurra zen. ■

Joxerra Aizpurua

INDUSTRIA INGENIARIA

Zientzian ere atzera begira

Ikerlari batzuek atmosferan dagoen ozono-mailari buruzko ikerketa –urte askotako– argitara eman zuten *Nature* aldizkarian 1985. urtean. Artikuluak mundu osoko zientzialarien kezka sortu zuen eta hortik aurrera ehunka ikerketa argitara eman dira. Ozono-eskasia Hego Poloan gertatzen zen irail aldera beti, baina urtez urte areagotu egiten zen; gertaeraren erantzukizuna konposatu klorofluorokarbonatuei (CFC) egokitu zitzaion. Zientzialarien arabera ozono-eskasiaren ondorioz eguzki izpi ultramore kaltegarriak lurra jo eta egun ezagutzen dugun bizia ezinezkoa izango litzateke.

Izan ere, CFC familia substantzia ugari osatzen dute eta mendeetako iraupena dute desagertu aurretik. Hozkailu, spray eta beste hainbeste erabilera industrial zuten substantziak gero eta gehiago ekoizten ziren, beraz gero eta kantitate gehiago metatzen ari zen atmosferan.

Baina zientzialariek ez ezik politikariek ere bere egin zuten arazoa eta horrela 1987. urtean Montrealean CFCren ekoizpena mugatuko zuen lehen protokoloa mundu osoko 191 estatuk sinatu zuten; hortik aurrera beste protokolo batzuk sinatu ziren eta gaudeneko mendearen hasieratik mundu osoan debekatu dago CFC substantzien ekoizpena.

ALBERTO ELOSEGI

Hori dela eta, atmosferan dagoen CFCren kantitatea ez da handitu eta oraindik orain irail aldera Hego Poloan ozono-maila asko jaisten bada ere, gero eta jaitsiera apalagoak dira.

Garai hartan bazegoen beste gai kezkarri bat, euri azidoarena; gure lantegietako tximinietatik igorritako sufrea eta nitrogenoa hodeietan urarekin nahastu eta azido sulfurikoa eta nitrakoa sortzen da eta euria egiten duen lekuetan bertako landaredia, batez ere, ihartu egiten du. Arazo hori munduko leku askotan gertatzen zen, gainera esportatu egiten zen, horrela Erresuma Batuk igorritako sufreak eta nitrogenoak

Alemaniko edo Suediako basoak eta landareak ihartzen zituen. European tximinietan iragazkiak jarri diren ezkerotik ongi xamar kontrolatuta dagoen arazoa da orain, eta gehien bat garapenean dauden herrietan irauten du.

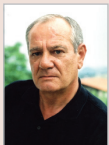
Ozono eskasiarekin eta euri azidoarekin batera, etorkizuneko arazo aipatzen zen berotegi-efektuarena. Mende honetako erdialderako izotzak eta glaziarak urtu eta itsas maila handitu egingo zela aipatzen zuten zientzialari batzuek, baina gainerakook katastrofistatzat hartzen genituen, beraz ez zen gainerako gaiekin lortutako adostasunik izan.

Aurreko kasuetan gizakiak egindako esfortzuari naturak erantzun positiboa eman dio, ikas dezagun lezioa! ■

«
Gizakiak egindako esfortzuari
naturak erantzun positiboa
eman dio, ikas dezagun lezioa!
»

HIRUKO TXIKIAN

Joxemari Ostolaza

Emeki baina nahi bidetik aurrera. Hogeita hamabost urte badira Seaska

ezagutzen dugula. Garai hartakoak gogoan, eginiko bidea ez da denen gustukoa izan, beti izan dira inguruan, bidegurutzetan beste nonbaitetik joan eta Seaska eraman nahi izan dutenak. Nondik eta norantz. Horretan ez da dudarik, Seaskako bidegileek asmatu izan dute, emaitzak lekuko. Jada, haurra ikastoletan ematen duten gurasoek ez dute erabakia argumentatu beharrik beren inguruetan. Eskola dugu eta publikoa izateko bidean da. Gure garaiko guraso asko ezagutzen ditugu, haurrak ikastoletan frantsesa ikasiko ez zutela-

Bagoaz

eta, albora nahi gintuztelako albotik begiratzen ziguten mesfidati, egun, arratsaldetan biloben bila joaten direnak, beren ttikien euskararekin loriatuak harro. Frantsesa ere egiten dute. Oker zenbiltzan. Zuzen begiratzen diogu elkar, gure adinean bestela ere garondo zahartrosisak maiz jotzen digu. Eta min ematen du. Gure ibilian, aurtan Herri Urratsek, herri bankuak, Philippe Carrière Frantziako Hezkuntzako gizona bisitan hartu du estrainakoz. Jauzi bat. Nik dakidala ez du sarreran tike-tarik erosi, janda eta bidekoa edanda agurtuko zuten Seaskakoek euri zaparrada aitzin, pobreziatik pasatakoak ez gara inoiz miserable izan erakutsiz. ■

Autoitzulpengintza

A

xun Aierbe, *in memoriam*.

Ezer gutxi gogorazi diezaguke ustekabeko heriotza batek adina, apurka-apurka umezurtzago bihurtzen gaituzten gertaeraz beteta daudela gure egunak. Norbait joan da eta erantzun gabe utzi zenizkion e-mailak ikusten dituzu bat-batean, hark egindako azken txiste eta hitz joko malgu bezain jostariet harriaren pisua hartzen dute derrepente —eta bizitzaren traza izaten jarraitzen dute, hala ere—.

Mahaian dauzkatz argitaletxerik topatzen ez duen nobela madarikatu baten gaztelarazko itzulpenaren gainean arkatzez egin zenizkidan ohar zorrotzak: ortotipografiaz, estiloaz, hitz bat edo beste erabiltzearen egokitasunaz... Ez zen xehetasunik ihes egiten zizunik. Liburua, irakurlea, idazlea. Triangelu horretatik atera gabe elkar eza-gutu eta norbere mainak eta maniak sintaxiaren bidez zehatz-mehatz elkarri erakustea zer den. Elkar ezagutzea, aditza esaldiaren hasieran edo bukaeran jartzeko joeraren arabera.

Autoitzulpengintza zen zure gaietako bat, horretaz hitz egitera gonbidatu ninduzun Gasteizera. Gauza bat idaztea baita, eta beste bat oso ezberdina idatzitakoa egileak berak beste hizkuntza batean paratzea. Idazleak nobela bat idazten duenean nobela on bat idatzi nahi du eta kito. Baina itzulpena egiten duenean, nobela ona eta itzulpen ona izatea ez zaio aski: itzulpen horrek *bere antza* izan dezan nahi izaten du. Edo ezta hori ere: berak bere buruaz duen irudi idealizatuaren antza izan dezan. Itzulpena margo ezberdinekin egindako jatorrizko koa-droaren erreproduzioa bada, autoitzulpena autoerretratu da (autoerretratu tranpatia, gainera). Egilea kritikagoa da orain, eta utzitako azalean sartu baino, azal berri bat asmatu nahi luke, orain bera erosoago sentitzeko. Idazle edo ez, denok dugu autoitzultzaile bat gure baitan:

DANI BLANCO

Gasteizera trenez nindoala,
ikaslezurtz geratu ziren gazteei zer
esango nien asmatu ezinik, otu
zitzaidan ez garela ezer inguruan
irakurle zorrotzik ez badugu

irudia:

Antton Olariaga

egindako ekintzak, gure iragana, edozer gauza hitzetara itzultzen dugunean.

Norbere burua itzultzearen ariketak bel-durrezko ipuin hura ekarri izan dit beti gogora: naufragatu ondoren irla bakartu batera heltzen den zirujau harena. Zirujauak ez du zer janik irla horretan, eta naufragiotik gauza bat baino ez du salbatzerik izan: bere kirurgilari tresneria. Bere ogibi-deak giza anatomiaren ezagutza erabatekoa ematen dionez, sobera ere ezagutzen duenez zein den giza gorputzak bizirik jarraitzeko premiazko ez dituen atalen segida, eta ondotxo dakienez erauzirik min gutxien egiten dioten gorputz adarrak zeintzuk diren, apurka-apurka eta bisturia lagun, bere burua jaten joango da, bizirik eutsiko badio irla horretan. Ogibide hitzak erabateko zentzua hartzen du kirurgilariaren kasuan.

Halaxe autoitzultzailea ere, bere (li)buruan saihetseko eta alboragarri diren guztiak atzeman nahian, norbere mamuak kudeatzen, haiekin elikatzen. Hitzaldiaren izenburua zein izango zen galdetuz idatzi zenidan. Nire iradokizuna: “Nola sartu bisturia bizirik dagoen apo bati, apoa norbera denean”.

Handik astebetera, Gasteizera trenez nindoala, ikaslezurtz geratu ziren gazteei zer esango nien asmatu ezinik, otu zitzaidan ez garela ezer inguruan irakurle zorrotzik ez badugu. Eta otu zitzaidan halaber, hizkuntzaren akademietako besaulkiak betetzen dituzten akademiko txit gorenak dauden bezala, geure buru barruan irakurle birtualen biltzar ttipi bat ere eduki behar genukeela derrigor, eta neure baitako biltzar mental horretan aulkirik ez zaizula aurrerantzean ere faltako. Halakoxeak gara: fikzioak kontsolatzen gaitu.

Batzuek estiloa deitzen diote, baina umezurtzasunari aurre egiteko tresna bat besterik ez da. ■

Hegoaldeko eskola hizkuntzei jarriak

I

-Ama, ni zergatik naiz
bi hizkuntza lasai
hitz egiteko gai?
-Elebidun egin nahi
baitzintudan, Unai,
munduan ibiltzeko
kontent eta alai
gazelaniaz eta
euskaraz ere bai...
Zuretzako onena
baino ez nuen nahi.

II

-Ama, lar ez ote da
bi jakin beharra?
Aski da bakarra!
-Unai, bihur ezazu
hizkuntza txamarra:
Saihesteko elurra
edo kazkabarra,
bakar bat ez ote da
aukera kaskarra?
Hobe hartzea xira
ta forro polarra.

III

-Ama, ez dut euskaraz
egiten tarteka
kostatzen zait eta!
-Pentsa hizkuntza dela
zure bizikleta:
Astero eman ezik
dozena bat buelta,
gero ta urrunago
izango du meta,
herdoildu egiten baita
ganbaran gordeta.

INIGO AZKONA

IV

-Jonesk soilik erdaraz
ikasten du dena
eskolan barrena!
-Haren amak harentzat
nahi zuen onena,
baina aukeratzean
hizkuntza, hurrena,
ondo pentsa dezala
zer den nahi duena
ez baitu aukeratzeko
bakarrik batena!

V

-Lau euskaldun eta bi
erdaldunen juerga:
zein da euren jerga?
-Erdaldunak ezarriz
bere hizkuntz zerga,
euskaldunak ezin du
berea kontserba,
baina benetan galdu
nahi duguna, zer da?
Manera onak edo
euskaldunon berba?

VI

-Guztiok bi hizkuntzak
ikasi ezean
gu bion antzean?
-Biak dakizkigunok
geronen etxean
ez dugu aukerarik
izango hitzean
eta hasiko gara
erdara hutsean
aurrekoaren lehen
hitza aditzean.

BIOGRAFIAK

Teodoro Hernandorena Ipar-Hego lokarria

Galdutako
belaunaldi baten
ikurra zen Teodoro
Hernandorena,
“Euskadiren alde,
edozer” esaten zuen
horietakoa. Bere
bizitza mila
errimatan luza
daitekeen kopla bat
da. Kulturgilearen
biografia
argitaratuko du
laster Larramendi
Bazkunak.

URKO APAOLAZA

Argazkiak: Larramendi Bazkuna

HERNANDORENAK “begi kolpea” deitzen zion talentuak plazaratzeko zuen abildadeari. Ehiza horretan, Zizurkilgo abertzale eta euskaltzaleak, hamaika kultur ekimen atera zituen aurrera, berdin Errepublikako urte zolietan edo gerraosteko erbeste mortuan. 96 urterekin hil zen Donibane Lohizunen (1898-1994), eta funtsean, bizitza oparo horretatik bi printza gogoratzen dira: *Enzkadi* dokumental aitzindariaren egilea izan zela; Xalbador eta Mattin bertsolariak oholtzara eramane zituela.

Baina Teodoro Hernandorenak hori baino gehiago egin zuen. Hain zuzen, Larramendi Kultur Bazkunak haren biografia kaleratuko du laster Xabier Lasa historialari eta kazetariaren eskutik. Berak dio injustuki ahaztutako belaunaldi baten ordezkari zela Hernandorena, gizartea errotik alda zitekeela sinesten zuen belaunaldia, altruista eta idealista: “Teodorok,

Abertzaletasunaz
hitzaldia ematen
Montevideoko irrati
batean, 1933an.
Hernandorenak bidaia
ugari egin zituen
Dublin, Buenos Aires
eta Uruguaira bere
ideiak zabaltzeko
asmoz.

jendea ideia baten inguruan konbentzitzeko
eta lanean jartzeko ahalmen berezia zuen”.

Mitinlari aparta, antolatzaile paregabea

Euskal kontzientzia pixkanaka bereganatu zuen zizurkildarrak. Familian gaztelaniaz besterik ez zioten egiten eta kalean ikasi zuen euskara. Zaragozan, medikuntza ikastetxean, euskal nortasunaz jabetu zen, eta Bilbon, Basurtuko ospitalean, abertzale bihurtu. Justo Garate eta Gotzon Irigarai izan zituen gidari ideologiaren bidaia horretan. Ipurterrea zen nonbait, ez geldi egotekoa, eta hori aski erakutsi zuen gazte denboran. Itsasontzi-mediku lanetan mundu osoan barrena aritu zen eta gero dentista izango zela otu zitzaion, jadanik ezkondua zelarik. Madrilgo fakultatetik bueltan dentista plaza hartu zuen Donostian.

Jakina, orain artekoa gazte bizkor baten itzulipurdiak besterik ez dira. Orduan, noiz hasi zuen Hernandorenak ibilbide ezohikoa? Noiz erabaki zuen “Euskadiren alde, edozer”

eman behar zuela? Zalantzarik gabe, Errepublikako giroak izango zuen zerikusirik horretan. Dudatan ibili ondoren EAJko Eusko Gaztedian izena eman eta laster Gipuzkoako lehendakari izendatu zuten. Hizlari trebea zen, 120 mitinetan hartu zuen parte urte haietan, Aitzol, Telesforo Monzon eta beste hainbat abertzalerekin. Ordurako hasia zen prentsan artikulatuak idazten, izan pilota errebotetaz, edo kulturaz: “Dr. Hernandorena, nor da?” galdetzen zuen Donostiako *Argia* aldizkariak, “urteetan gaztea, benetan euskalduna, aho-lanetan iaioa, hona Dr. Hernandorena nor den” segitzen ondoren.

Teodoro Hernandorena ez zen alderdi dotrina zalea, horretan Monzonen antza zuen: “Jeltzaleak ziborrari begira zeuden bitartean, kanporako politika ezarri zuen” dio Xabier Lasak. Horren adibide franko dira, baina bakarra hain nabarmena: Gipuzkoako Abesbatza sortu eta Guridiren *Amaia* opera-lana Bartzelonako Lizeora eramatea lortu zuen, Europako teatrorik garrantzitsuenara.

Bestalde, euskarazko lehen irrati saioa egin zuen Joseba Zubimendi eta Ander Arzelusekin, eta Euskaltzaleak, Eusko Pizkunde edo Eusko Nekazarien Bazkuna erakundeen sorreran buru-belarri aritu zen. Funtsean, herria eta euskara zituen maite eta haien alde borrokatu zuen bizitza osoan, euskara euskaldunek salbatuko zutela konbentziturik baitzegoen, Unamunok zioenaren kontra: “Euskararen heriotz-mina Parisen edo Madrilen bilatzea, gure ahuleziaren seinalerik egokiena da”, idatzi zuen behin *Herria*-n. Bide horretatik, harrigarria da nola berpiztu zuen errebotea

bezalako kirol “hila”, euskal probintzien batasunaren ikur bihurtzeraino kasik. Zeregin horretan ikusten da hobekien Hernandorenaren pentsamendu ireki eta setatia, gero, Iparraldeko “erbestean” hain ongi erakutsi zuena.

Zinemagile, koiunturaz

Ez zen zinemagilea, koiunturak eraman zuen horretara. Izan ere, zizurkildarrak arte berriaren abantailak interpretatzen jakin zuen, ideia abertzaleak zabaltzeko tresna bezala, eta horregatik ekin zion 1933an *Euzkadi* errodatzeari, propagandarako lehen film-dokumental luzea. Herrialde asko Gerra Handian ohartu ziren zinetografoaren potentzialaz. Lumièren

asmakizunarekin etsaia zeluloidetan erraustu zitekeen herritarren begien aurrean, eta iritzi publikoan eragin. 1920ko hamarkadan, zinema soinudunak mutua lurperaturik zuenerako, Euskal Herriko hamarnaka salatan AEBetako edo Frantziako pelikulak ikus zitezkeen, jadanik masa-aisialdirako produktu berritzaile bihurtuta. Baina bertako ekoizpena hutsala zen. Barakaldoko Azkona anaien estudioa izan zen zinema produzitzeko saio anbiziosoena, saio laburra, hala ere.

Testuinguru horretan, ez da harritzekoa EAJko hainbat alderdikidek errezeloz begirtzea Hernandorenaren proiektuari. Baliabide eskasak zeuden eta dirua erruz behar zen, errodajea aurrera aterako bazen. Dentistak bere poltsikotik ordaindu zuen gutzia —orduko 5.000 pezeta—; lehenik Bartzelonako Cine-Foto etxearekin jarri zen harremanetan eta teknikari katalanek Euskal Herriko irudiak hartu zituzten 35mm-ko kamerekin. Ondoren soinua eta ahotsa jarri zioten filmari, baita

Harrigarria da nola berpiztu zuen errebotea bezalako kirol “hila”, euskal probintzien batasunaren ikur bihurtzeraino kasik.

Ezker-eskuin: Hernandorena 1934ko Aberri Eguneko mitinean, 50.000 pertsonaren aurrean; Txirritarekin egindako argazkian 1936an (gabardina zuriduna), berak antolatutako bertsolariari egindako omenaldia; Parisen, Mattin, Xalbador eta Mitxelenarekin, 1960an.

“Nik neukan garra pixka bat, jendeak ni nahi ninduen”

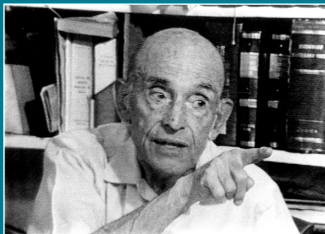
ARGIAN, 1988an, Loren Aristik Teodoro Hernandorenari egindako elkarrizketaren zati batzuk:

HIZLARIA ERREPUBLIKAN

“Banuen nik pentsamendu politiko bat. Orduko garaia eta gaurkoa ez dira berdinak eh! Nik uste ondo egin nuela, ze bate-tik eta bestetik eskatzen zidaten joatea. Gogoan dut behin batek esandakoa: ‘Leizaola gizon jakintsua dugu, baina guk nahi dugu zu etortzea txarla ematera’. Nik neukan garra pixka bat, jendeak ni nahi ninduen”.

AITZOL

“Aitzol hiltzea abertzaleek genuen gizonik handiena galtzea izan zen. Badakizu euskararekin zer borroka izan ditugun... hura bizi izan bazen ez genuen borrokarik izango. Egin ez beharreko gauzak egin ditugu hura hil zelako.

Penagarria, penagarria... Aitzol horrela, gaztetan fusilatzea. Bazekiten ze egiten zuten Aitzol fusilatzean, bazekiten bai!”.

DOKUMENTALA

“1934ko Aberri Egunerako kasu, Bartzelonatik fotografo bat ekarri nuen, partiduari sos bat ere eskatu gabe. (...) Fotografiak oso onak zirela ikustean etorri zitzaidan burura: ‘Zergatik ez dut pelikula bat egiten? Propaganda egiteko aproposa da’”.

BERTSOLARITZA DUINDUZ

“Donibane Lohizuneko batekin hamaika eztabaida izan nituen: ‘Zu beti berdin Hernandorena. Zertarako nahi dituzu? Gainera, zure herrian badaude baina hemen ez dago bertsolaririk!’. Hendaiatik Zuberoaren azkeneraino korritu nuen eta Ahetzen bilatu nuen Mattin”.

irudi gehiago hartu ere. Emaizta izugarrizkoa izan zen. 2.500 metro eta 110 minutuko dokumentalean Euskal Herriko ikuspegi abertzalea erakusten zen: Agirre, Monzon eta Hernandorenaren hitzaldiak, herri eta museo askotako irudiak, Sabino Aranaren hilobia, lantegiak, meza irteerak, dantzak, pilota, feriak...

Muntaiak aurrera egin ahala, garrantzia hartu zuen. Izan ere, Hernandorenak aditu ezagunak erakarri zituen. Testuak idazten Bernardo Estornesek lagundu zion eta musika Aita Donostiak aukeratu zuen; Orfeo Catalák jarri zuen ahotsa. Julen Zabalo *Txikik* ere hartu zuen parte filman eta badirudi Jorge Oteizak eta Nikolas Lekuonak erro-daje horretan egin zutela zinemarekin topo lehen aldiz, Ordiziako Urdanetaren etxeari irudiak hartzera joan zirenean.

Euzkadi 1933ko abenduaren 22an estreinatu zen Donostiako Casino Kursaal-ean. Sekulako arrakasta izan zuen eta Hernandorenak aurrez jarritako diru guztia berreskuratzen zuen. “Erabateko emozioa sortzen duen bilduma plastiko patriotikoa da” zioen argiro *El Día* egunkari abertzaleak, estreinatu zen egunean. Tamalez, gaur egun film originala desagerturik dago, eta ez da ezagutzen haren kopiarik. 1936an, Gerra Zibila hasi zenean, Gipuzkoako EAJren egoitzan utzi zuten materiala eta frankistek erre egin zutela uste da.

Iparraldeko bertsolaritzaren sustatzaile

Gerra betean, Teodoro Hernandorena Agirre-ren Gobernuan aritu zen kultur ekimenak antolatzen –Elai Alai dantza taldeaz baliaturik batez ere–. Frankismotik ihesi Iparraldera joan zenean, bertako giroaz aberastu zen, beste as-

ko ez bezala, egoera berrira ederki moldatuz. Horrela, hiru probintzietan euskaltzetasuna sustatzeko lanean hasi zen segituan. Nola? Bertsolaritzarekin.

Pello Errotak eta Otañok txunditu omen zuten Hernandorena gaztetan. Bertsolariak, herritarrak euskaltzaltzeko zubia ziren bereztako. Horregatik, Aitzol eta Zubimendik lagunduta Hegoaldeko bertsolari ugari taberna zuloetatik atera eta oholtzaratu zituen. Iparraldean situazioa dramatikoagoa zen; bertsolaritzak ez zuen batere sinesgarritasunik jendartean. Baina zizurkildarrak, burugogorkeriaz, Hendaiatik Atharratzerraino zeuden txoko guztiak arakatu zituen bertsolari bila eta Donibane Lohizunen txapelketa antzeko zerbitu antolatu zuen 1946an. Han bildu ziren, besteak beste, Urepeleko Xalbador eta Ahetzeko Mattin. Orduetik, hamaika saio egin zituzten biek, Hernandorena ondoan zutela beti ere.

Teodoro Hernandorena izan zen Iparraldeko bertsolaritza berpiztu zuena. Egun, bere izena daraman gazteentzako bertso sariketa egiten da urtero. Baina hortik haratago, pertsona horrek egin zuena Xanpunen bertso batek laburbiltzen du hobekien:

*Bertsularitza zuri esker da
Iparraldean atzarri
Ta eskas zuen berotasuna
Zuk bai diozu ekarri
Gu denen bila ez ote zira
ibilia herriz-herri
Gure artean anaitasuna
gainera zinen jarri
Betidanik izana zira
Ipar-Hegoen lokarri. ■*

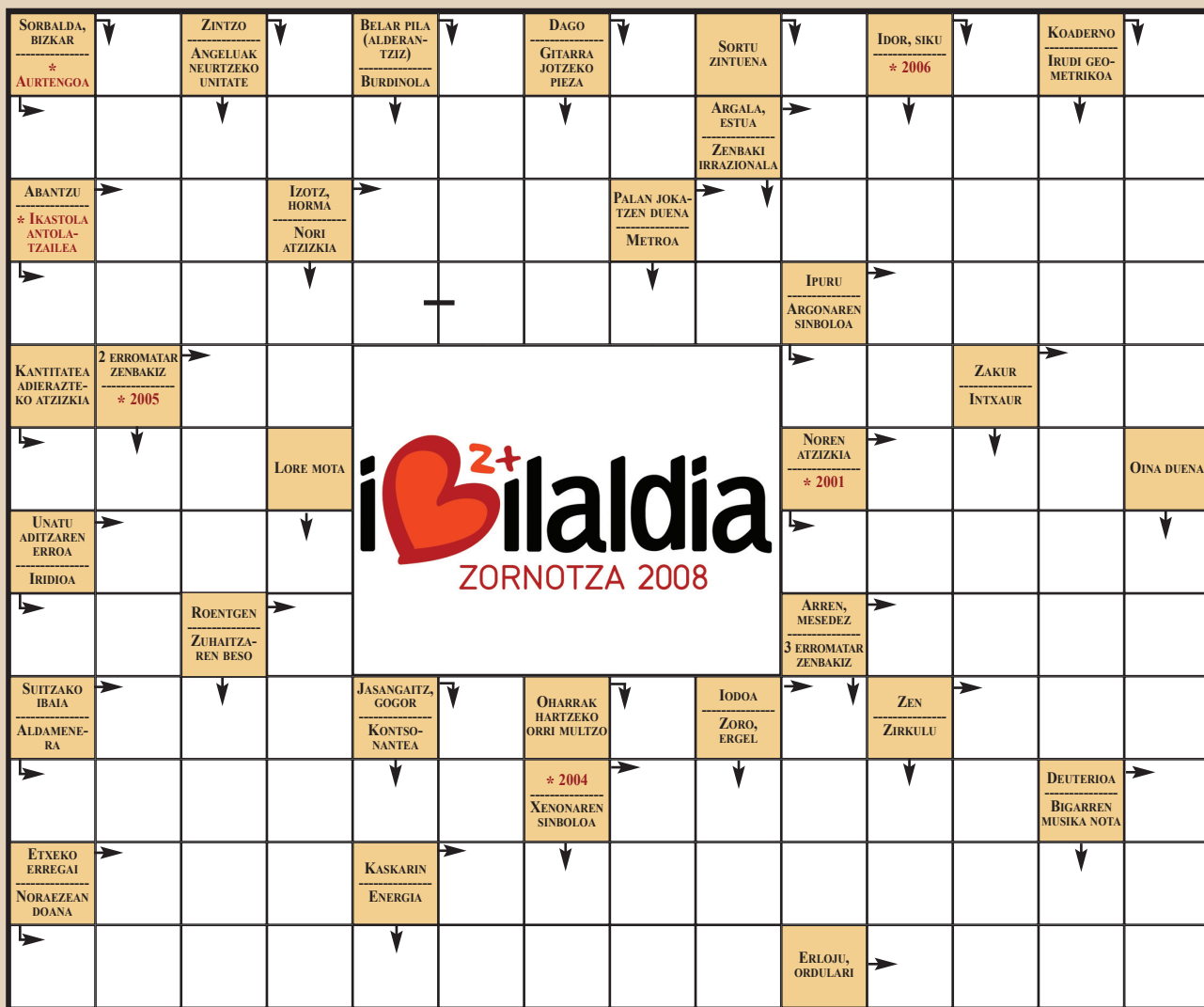
Badirudi *Euzkadi*ren
erro-dajeen Jorge
Oteizak eta Nikolas
Lekuonak lehen
aldiz egin zutela
topo zinemarekin

Denbora-pasak

ANA ZAMBRANO

Hitz gezidunak

* GAIA: IBILALDIA

Kike Amonarritzen umorea

Irakurle batek bidali digu honako izkirimiri hau.

Gibelarena

Adiskide batek besteari:

- Mina dut giblean...
- Zer, atzo jandako zerbait?
- Ez, nire senarra eta bere esperimentuak...
- Nola?
- Nire senarrari... Ohean gauza arraroak egitea gustatzen zaiola...
- ?!
- ...
- A! Bale, bale... Joel!

Soluzioa

S	Z	A	N	D	A	M	E	H	E	A	K
O	R	N	O	T	Z	A	P	A	L	A	R
I	A	L	E	I	A	M	A	R	I	O	R
R	A	R	A	R	I	I	A	A	R	E	N
A	D	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
I	R	A	A	R	A	A	A	A	A	A	A
O	N	D	O	R	A	L	E	I	O	A	N
N	G	A	S	T	X	E	K	O			
N	O	R	A	E	Z						
E	N										
N											
N											

Argitalpenak

Diskoteka

IKER BARANDIARAN

Oinarri indartsua eta konposizio pop-rockeroa

Ken azeri zaharra da musikan, eta joan den urtetik bere *alter ego*-a, UEK, lehentasun bilakatu du. Mikel Arakistain eta Jon Gurrutxaga konplizeekin batera, UEK gorpuztea lortu du, eta emaitza horrelakoa da, errotua. Euskarazko hamabi kantu batu ditu, ahotsean eta melodietan

Uhinak
UEK

GAZTELUPEKO HOTSAK

Iraupena: 45'23"
14,95 euro

pop-rocka landuz, baina erritmo eta sonoritatean bestelako ñabardurak eginez, post-hardcoretik hurbil dauden talde batzuen ildora hurbilduz. Soinua gordina eta landua da; eta erritmoetako asko indartsuak eta aberatsak. Horri pop-a batzen badiogu, emaitza berezia da oso, batzuetan kontrastatuegia. Kantuak hirurek batera grabatu dituzte, eta horren ostean Haritz Harreguyren laguntzarekin zehaztasunez dotoretu dituzte. Hitzei dagokienez, intimoak dira, baina uhinen lainoen atzetik argitasuna ageri da.

UEK

«Lehen beti joaten nintzen riffaren bila, orain nahiago dut kantua bilatu»

Hitzetan, aurreko diskoetan ez bezala, sentimendu eta hausnarketa ugari dago. Eragina izan du aita izateak?

Egia da hitzak pertsonalagoak eta positiboagoak direla. Zaila egiten zait hitz zuzenak idaztea. Nahiago dut bestelako sentsazioak azaleratu, baina metaforak erabilia, hain agerian ez gelditzea... eta tarteka kritika ere egin. Egia esanda, disko hau uztailan grabatu genuen eta Nora irailean jaio zen, baina nik uste dut baietz, horrek eragin didala hausnarketa egiteko.

Musika kontuan hartuta ere, bestelako emaitza lortu duzue.

Bai. Aurreko diskoak balio izan zigun zer egin nahi genuen hobeto jakiteko. Oraingoan saiatu gara konposizio landuagoak egiten, *tempo* indartsuagoak lortzen; hitz bereziagoak, nire ahotsaren tesitura altxatu da eta hirurok batera grabatu dugu.

Eta aldean beti izan duzun ukitu heavy edo hard-rockeroa ia ez da ageri.

Baliteke. Lehen beti joaten nintzen riffaren bila,

baina orain nahiago dut kantua bilatu. Gainera, honako hau egiten dudana hamai-kagarren diskoa da eta aldaketak ondo datoz.

Aurreko diskoko "Heltezear diren egunak"-etik tiraka, hurbil ikusten dituzu "askatasun hitzak"?

Baikorra izan nahi dut, baina zaila da. Herritik hasita: Ondarroako udaleko osoko bilkurak Bilbon egiten dituzte. Herritarren ahotsa isiltzen dute, epaiketa ugari dago...

Zer du "uhinak" zuek hainbeste erakartzeko?

Diskoaren izenburuan nabarmendu nahi genuen lan honetan ildo berri bat daramagula, eraldaketa edo garapen bat bizi dugula. Eta horretarako, uhinen irudia aproposa iruditu zitzaigun.

"Bizitzaren putzuan ikusi zenean minaren aterpean gehiago ezkutatu zen".

Une batean ohartzeko da ez duela egin berak nahi zuena, eta atzera begira ikusten duena ez du gustuko. Hain zuzen ere, aukerak eduki ahala, aprobeztatzen jakin behar dugu, gerora ez damutzeko.

Liburutegia

PILAR IPARRAGIRRE

Pellot eta Enperadorearen bahiketa

Iñaki Mendizabal

IBAIZABAL

188 orrialde

9,95 euro

Pellot kortsarioa Napoleonen zioan

Iñaki Mendizabal Elordik (Berriatua, Bizkaia, 1968) pirata eta kortsarioen inguruko zenbait istorio idatzi ditu. Esate baterako, *Euskal piratak* (Elea, 2004) eta *Baleazaleak eta kortsarioak* (Elea, 2005). Oraingoan, 1815era eramán gaitu. Garai horretan, Napoleonen armadak Errusian sekulako porrota jasan zuen eta enperadorea Elba irlara erbesteratu zuten. Napoleon irlatik atera nahi dutenek ez daukate gerra-ontzirik horretarako eta, boterea berreskuratu asmoz, laguntza eskatuko diote Ichetebe Pelloti, itsasoa aberri aske bakarra dela uste duen kortsario lapurtarrari.

Baina konspiratzaileen artean badira joko garbian ez dabilzanak ere. Eta horiei guztiei aurre egin beharko die Pellotek. **I**

Non zeuden emakumeak? La mujer vasca en el exilio de 1936

Batzuen artean

SATURRARÁN S. L.

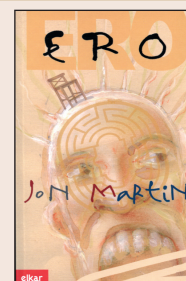
576 orrialde / 18 euro

1936ko Gerraren ondorioz erbesteratutako emakumeak

1936ko Gerraren ondorioz erbesteratutakoei buruzko kontakizunetan ere, gure gizartean gertatzen diren beste hainbeste gorabeherekin bezala gertatu da: gizonezkoak aipatu izan direla, eta emakumezkoak berriz –gehienean behintzat– ez. Horri konponbidea eman nahi dio Hamaika Bide Elkarteak eta Saturrarán argitaletxeak Euskal Erbestearen Kultura bilduman plazaratu duten *Non zeuden emakumeak? La mujer vasca en el exilio de 1936* liburua. Emakume borrokalariak dira liburuko protagonistak, izan anarkistak, sozialistak, nazionalistak, komunistak edota demokrata-kristauak. Andre horien erbeste-ko bizipenak eskaini dizkigu liburuak, egin zutena ahaztu ez dadin. **I**

Hilko zaituen ipuina

Beasaingo Udalak, CAF enpresak eta Elkar argitaletxeak antolatutako X. *Igartza saria* irabazi zuen Jon Martin Etxebestek (Oiartzun, Gipuzkoa, 1981) *Ero* ipuin bildumaren proiektuari esker. Eremu labainkorrean dabilen pertsonaiak agertzen dira Martinen aurreneko narrazio liburuan. Haurtzaroz geroztik jasanarazi diotena dela-eta bere ikaslea hiltzera ailegatzen den piano-jotzaile ospetsua; torturatu duen poliziaren deia behin eta berriz jasotzen duen gizasemea; senarraren oroimenez traste zaharrak pilatzen dituen emakume edadetua; menpekotasunen erruz eroetxean sartu duten gaztea; edota soziologiako klase batean ikasitako kontzeptua gogoan –auto-betetzen den profezia–, *Hilko zaituen ipuina* argitaratzen duen idazlea kasu. **I**

Ero

Jon Martin

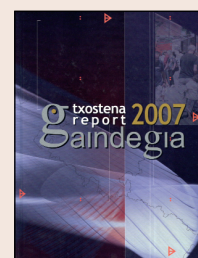
ELKAR

120 orrialde

12,35 euro

Gaindegia urteko txostena

Euskal Herriko ekonomia eta gizarte garapenerako behategia da Gaindegia. Ekonomia eta jendarteari buruzko ahalik eta datu eta informazio gehien biltzea du xede. Baina informazio biltegia izatea baino asmo zabalagoa du, estatistikak ez duelako deus balio interpreta-ziorik gabe. *Gaindegia Txostena 2007* argitalpenaren bitartez egindako lanen zati bat ipini nahi izan dute ekonomia eta jendarteko eragileen esku, azpimarratuz, desberdintasunak desberdintasun, Euskal Herriko lurraldeen artean gehiago direla elementu eta ezaugarri komunak diferentziak baino. Txostena sei atal nagusitan banatu dute: Euskal Herriaren 2007ko datu adierazgarriak, zifrak, adituen analisiak, urteko ikerketa eta prentsan jasotako eta eragile sozio-ekonomikoen oinarritzko gida. **I**

Gaindegia Txostena 2007

Batzuen artean

GAINDEGIA

62 orrialde

20 euro

Urdaneta eta bere garaia

Jose Ramon de Miguel

ORDIZIAKO UDALA

200 orrialde

18 euro

Andres de Urdanetaren 500. urteurrenean

Joan den asteko ARGIAN aurreratu genizuen moduan, Andres Urdaneta ordiziarren jaiotzaren bosgarren mendeurrena bete da aurten. Jose Ramon de Miguelek itsasgizon, astronomo eta humanistaren bizitzari errepasoa egin dio Filipinetatik Amerikara itzultzeko ibilbidearen aurkikuntza azpimarratuz. Andres Urdanetaren lorpen zientifiko eta diplomatikoak ere azaldu ditu liburuan: bildu zituen ezagutza tekniko eta zientifiko aurreratuak, ezagutu zituen lurraldeetako biztanleen hizkuntzak eta ohiturak jasotzeko zuen grina, eta itsas

bidai bukaezin haietan zituzten toxikazio eta bestelako gorabehera gogorak. ■

Munstroaren eta Igelaren abentura gogoangarria

Munstroa eta Igela lagun handiak dira, oso ezberdinak izan arren. Esaterako, udan Munstroa gustura dagoenean hondar gainean erdi lo, Igela kexu da ez zaielako inoiz ezer interesgarria gertatzen. Nahikoa du txalupa huts bat ur ertzean ikustea, hara sartu eta abentura eder bat bizi nahi izateko. Munstroari, ordea, ez zaizkio abenturak batere gustatzen. Baina Igelaren lagun ona denez, hark esandakoa egingo du. Eta biak abiatuko dira urrunean ikusten den irla txiki baterantz. Hondoraturako ote dira? ■

Abentura handia

Rose Impey, R. Ayto

IBAIZABAL

38 orrialde / 6,90 euro

IRATI ELORRIETA

«Garrantzi gehiago du pertsonaien azalaren bestaldeko munduak»

Euskal Herritik kanpo kokatu dituzu liburu honetako istorioak.

Deserrian kokatzen dira. Berlinen bizi naizenez, ez da kasualitatea deserri horren zentroa Berlin izatea. Han elkartzen dira pertsonaiak, eta jatorri ezberdinetako pertsonaiak direnez, Berlin bezala beste hiri batzuk ere agertzen dira: esate baterako, Bilbo, Bartzelona, Paris, Kopenhage...

Eguneroko bizimoduaren errailetara jo duzu.

Liburuan ez dago gertaera espektakularrik. Egunerokotasunean kokatzen diren gertaerak dira. Adibidez, neska gazte batek hegazkin bat hartuko du istorio batean, beste hiri batera bizitzera joateko; lagun bat bisitan etorriko zaio; pelikulak ikusiko dituzte, izozkiak jatera joango dira... Oso eguneroko gertaerak dira, eta pertsonaiek intentsitate handiz bizi dituzte. Garrantzi handiagoa du barrutik gertatzen zaienak, hau da, azalaren bestaldeko mundu horrek. Bakoitzaren burbuila barruan gertatzen denak

Zeintzuk dira pertsonaia horien kezka nagusiak?

Zelan mantendu harremanak urrun dagoen jendearekin; zelan egin norberaren ametsak betetzeko... Azken batean, denak dabilta leku bila; eta ez leku fisikoa bakarrik. Idazterakoan, gehiago jarraitu dut barne musika bat, oroimenaren joan-etorriak jarraitu ditut. Horregatik hutsuneak gelditzen dira istorioetan, zuloak, ez dudalako dena kontatzen eta istorioak askotan bukatu gabe gelditzen direlako. Loturak ere badaude ordea: batzuetan pertsonaiak dira loturak egiten dituztenak; gaiak ere bai, edo behin baino gehiagotan errepikatzen diren espazioak.

IMANOL OTEGI/A.P.

Irati Elorrieta bizi den munduaren isla

Kontakizun soltez osatutako nobela batekin plazaratu da Irati Elorrieta Agirre (Algorta, Bizkaia, 1979) euskal le-tren mundura. *Burbuilak* izena du liburuak, hirietan bizitzeak —batik bat Berlinen, nahiz eta beste hirietako pasarteak ere agertzen diren—, giroak eta garaia batasuna ematen diote idazlanari. Hiriaren eta istorioen giroa bat datoz. Liburuko protagonistei bizi-tzea egokitu zaien garaia ezegonkortasun handikoa da, hirien arteko distantziak txikitu diren garaia; horri guztiari aurre egiten diote Irati Elorrietaren pertsonaiek. Gazte horiek —gehientsuenak gazteak baitira, nahiz eta hirurogeitik gora urte dituen zine irakasle bat ere agertu— bakoitzak sentitzen dute, baina ez daude bakarrik. Babesten dituen harreman sarea dute beraien artean, eta bakoitzari egokitzen zaizkion ara-

egileari galdezka

Burbuilak

Irati Elorrieta

ALBERDANIA

150 orrialde

16 euro

zoei aurre egiteko orduan, horri eusten diote. *Burbuilak* liburuan azaltzen diren protagonistek, sortzen zaizkien arazoen gainetik, Berlini eta han ezagutu dituztenei dieten maitasuna azaleratzen da, bizitza bera dastatzeko gogoari dioten atxikimendua bezainbeste. Deserrian daudela sentitzen badute, deserri horretan beren burbuila eraiki dutelako. ■

Ezpalak

GORKA BEREZIARTUA

Jokin Muñozek jaso du 2007ko Beteriko Liburua saria *Antzaren bidea* nobelarengatik. Liburuaren "intriga puntua", leku eta pertsonaien deskribapena eta sentimendu pertsonalak azaltzeko gaitasuna azpimarratu zituzten Andoaingo Bastero Kultur Gunean egindako sari emanaldian. Lehenengo aldiz irakurzaileek osatutako 111 Akademia arduratu da Beteriko Liburua saria emateaz. Gainera, ekitaldia baino lehen, I. Batzarra egin zuen 111 Akademiak, 2008rako lan egitaraua zehazteko.

Angelica Lidell idazle kataluniarren *Belgrado* liburu argitaratu du Artezblai argitaletxe bilbotarrak gaztelaniaz. Yugoslavia ohian girotutako antzezlan da; testuinguru horretan pertsonak izaten dituzten kontraesan eta miseriak azaleratzea izan du helburu Lidellek. Poesia eta narratiba ere idatzi duen arren, antzerki testuengatik da ezaguna Lidell.

Markeliñeren *Terapia* Portugalen

PORTUGALGO Imaginarius jaialdian estreinatu zuen joan den astean Markeliñe antzerki taldeak bere lan berria. *Terapia* izeneko kale antzerkiak bikoteari buruzko gogoeta egiteko gonbita luzatu nahi die ikus-entzuleei. Estreinaldiaren ondoren atsedendaldia hartuta, uztailean hasiko da Markeliñe antzezlan Euskal Herriko txoko batetik bestera mugitzen. Besteak beste, uztailean 22an Corellan izango dira, 23an Lizarran, 24an Tafallan, 25ean Peraltan eta 26an Ermuan.

El Cuentagotas kultur ataria abian da

INTERNETEN pornografia eta Chikiliquatreren bideoak ikustez aspertuta zegoen lagun talde batek kulturaren inguruko webgune bat sortzeko ideia izan zuen duela hilabete.

"Diskoak, liburuak, kontzertuak, erakusketak, jaialdiak, filmak eta interesgarria izan daitekeen edozer gauza" izango dituzte hizpide euskaraz eta gaztelaniaz idatzitako El Cuentagotas atarian. Joan den astean, maiatzaren 12an jarri zuten abian egitasmoa, www.elcuentagotas.net helbidean. Edizio irekia izango du, erabiltzaileei idazteko aukera eskainiko diete. Horretarako bisitariak bere erabiltzaile kontua sortzea baino ez du egin behar. Erritmo onean hasi dira gainera, astebetean 50 artikulutik gora argitaratu dituzte.

Uda 08

Gabriel Aresti euskaltegia*

Eskaintza zabala

- * Barnetegiak Bilbo eta Bakaikun
- * Ikastaro trinkoak 3 eta 5 ordukoak
- * Autoikaskuntza
- * Tailerrak
- * Gaste zein heldu
- * Goizez eta arratsaldez
- * Hoteils, abuztua eta iraila

25 urte!

Done Bikendi 2 - 4. solairua 48001 - Bilbo - tel: 94 423 75 91

www.gabrielaresti.com

Elkarlan euskaltegia

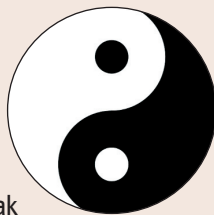
[El Diario Vascon](#) argitaratutako Alvaro Bermejoren *Erdera ere emengoa* (sic) da artikuluen pasartea da ondokoa: «Renoko (AEB) Unibertsitateko Euskal Ikasketen Zentroan, komunitate baten nortasuna eraikitzean idazleek zein paper jokatzten duten aztertuko duen kongresua inauguratu zen atzo. Gonbidatutako autoreen artean —ohi bezala— ez dago gaztelaniaz idazten duen euskal idazlerik. Zoritxarrez, hori ez da albiste. Frankfurtoko azokan gauza bera gertatu zen, eta baita euskal instituzioek sustatutako kultur enbaxada guztietan ere. Kontua ez da gaztelaniaz idazten dugun euskal idazleoi turismoa egin eta gure obra Administrazioaren kontura ezagutarazteko aukera ukatzen zaigula —zorionez, batzuek ez dugu behar—, baizik eta herriarrek gehien erabiltzen duten hizkuntza —gure nortasun sentimendua edozein izanik ere— ikusezin bilakatzen duten modua».

Zer litzateke bertso Ying bat?

Yang. Maskulinoa-distira-konkretua-kontzientea-pentsamendua.

Ying. Femeninoa-opakoa-sotila-inkontzien-tea-sentimendua.

"Gure Mendebaldeko kultura, yang munduarekin identifikatzen gara: konkretua, fisikoa eta materialki demostragarria den oro ulertzen dugula uste dugu. Emaizta ukigarriak eta pentsamendu intelektualak du indarra, eta sinesmen eta ohitura horretara makurtuta gaude gizon zein emakumeak". (Laura Gutman, *Puerperios y otras exploraciones del alma femenina*).

Ekain hasieran Bertsozale Elkartek gogoeta eguna antolatuta du generoaren gaiari heltzeko. 20 bertsozale inguruk, gai horretan aditu diren bi profesionalen gidaturik aztertuko dute bertso-larritan eta Elkartean generoak duen egoera. Hurrengo urratsak Genero Batzorde bat sortu eta lan ildoak finkatzea izango dira. Elkartean zein bertso-larritan emeki, zarata handirik gabe barneratzen ari den gai honek irekiko du iraultza/aldaketarik handiena izan daitekeenaren atea.

Lasai, ez nator errudun bila. Ez diot horrela behar ez lukeenik, ez bestea hobea litzatekeenik. Ez dut ukatzen beltzak txuri puntua duenik, ez txuriak beltzetik duenik. Mendebaldeko kultura kokatuta egoteak eta atzo arte gizonezkoak bakarrik ageriko sortzaile izanak bertso-gintzan zer eragin izan duen planteatzea bakarrik dut helburu. Bertso-larritan generoaren gaia aztertzen denean, asko erreparatzen zaie kuotei eta bertso-tarako gaiei; gutxi berriz bertsoari berari, emaitzari. Bertso onaren definizio horretan, kanonean, nola eragin ote du gizonezkoena bakarrik izan den begiradak? Zer beste edertasun, helburu, estilo bila daitezke bertsoan egiterakoan?

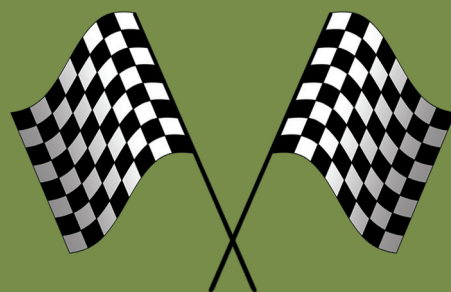
Arrazoi borobileko eta bukaera kargatuko bertsoak dira onak. Distira transmititu behar du bertsoak. Nola litzateke karga hiru bertsoan banatu eta bukaerak deskargatzen dituen bakarkako lan bat? Nolako litzateke hizkuntza emozional bat, emozioak ere arrazoi bihurtzen ditugun honetan? Zer esterotipo sor daitezke "potolo-gazte-ekzandu"tik harago? Nola ireki ate bat inkontzientearen, sentimenduaren zurrumbiloiari bertsoen ariketa mental-neurtuan?

Emakumeak oholtzara bakarka igo dira, eta arrakasta, indarrean den bertso-gintzan trebatuta lortu dute. Ariketa zaila da, beraz, ikasitakoa desikasi eta barrutik datorrenari forma bilatzea. Agian, beti ukatu ditugun gorputzaldiak kontuan hartzetik hasi beharko da. Ez duzula jendaurreko gorputzaldirik? Bilatu ondo sentitzen zaren testuinguruak. Ez diozula gai horri kantatu nahi? Ez kantatu, edo gaia eraldatu. Libreko ariketa izan daiteke formula polita, kanpoko eguraldiari buruz kantatu beharrean barrukoei kantatzeko baliatzen bada, noski. Lan hau plazatik kanpo egitea logikoa litzateke, nork bere etxean lehenik, eta talde txikitik ondoren. Kontua beste estetika batzuk lantzea denez, itxusi egin beharko delako hasieran, diferente eta polit egiten ikasi arte, edo agian gustu estetikoak aldatu eta egun itxusi dena polit ikusten dugun arte, depilatu gabeko hankak bezala.

Olaberriako zirkuitua

Gida eskola

Karting-a

Gainera auzoa, Z/G

20212 Olaberria

☎ 943 16 08 62

www.vilarinomotor.com

info@vilarinomotor.com

Ihesi

Euskal Herria ezagutuz

TESTUA ETA ARGAZKIAK:
ALLANDE SOKARROS

Potto-Ahüzki (Zuberoa)

Artzaintzaren iturrian

Arbaillak dira, aldi berean, alagiak –mendi bazkalekuak–, harkaitz gunea eta baso zabala. Potto eta Ahüzki artean egingo dugun txango honek euskal artzaintzaren iturrietatik batera eramango gaitu.

Oinez abiapuntu izango ditugu Pottoko alagiak. Potto aurkitzea oso erraza da, hori baita Altzürükütik eta Altzaitik Ahüzkira gora egiten duten bideen topagunea. Bertara iritsi daiteke ere Behorlegi edo Mendibetik etorruta eta

Ahüzkiko ostatu-jatetxetik hiru kilometro inguru behera eginda.

Potton bertan, atzoko eta gaurko artzaintzaren lekukoak topatuko ditugu. Altzürükütik Ahüzkirako bide bazterretik hurbil, partzuerren nahikundez, berreraikitako artzain txabola zaharra daukagu. Halabeharrez, han izan dezakegu aterpe, irekia geratzen baita. Altzairako bide saihe-tsean, aldiz, eraiki zuten ola berria. Itxura berrikoa da, beraz, eta azpimarratzekoa da oraindik ere gazta egiten dutela bertan, uda partean.

Lexarreako lepoa, alemanen amesgaiztoa

Pottoko artzain-txabola berri honen aitzinean pasatuz, Altzairako bidearen gora joanen gara. Bospasei ehun metro egin ondoren, Lexarreako lepora –Arangaitzeko lepoa ere deitzen zaio– helduko gara (832 m). Leku honek Zuberoako historia garaikidearekin zeri-kusirik badauka, zehazki Bigarren Mundu Gerra-

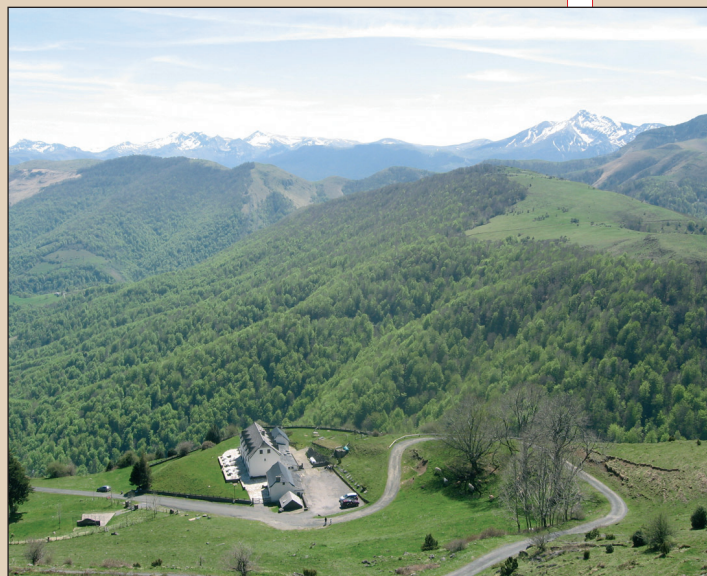
rekin. Arbailletako oihan zabal eta menperaezinaren gerizpean osatu zen *Altzürükütiko makiako* guduariek lepo honetan zioten oldar egin Ahüzkiko postu militar alemaneko patruilari, 1944ko uztailaren 27an. Biharamunean bertan, aleman soldaduek alde egin zuten Ahüzkitik.

Gertakari aintzatsu hura gogoan, bidea utzi eta, pagoen artean sartuz, mendebaldera igotzen hasiko gara. Aski laster, pagadiari bizkar emanda, alagiaren gora jarraituko dugu Lexarrea mendixka belartsuaren gailurrera (992 m) iristearren. Apurtxo bat urrunago, 1.026 metroko altuera duen ton-torraren axolbean, Habiaga artzain-ola izan zenaren hondakinak topatuko ditugu. Hegiaren hariari jarraituz aurrera egingo dugu, egundoko ikusmen ederra gozatuz, Arbaillen mendi eta baso aldera, jakina, baita Zuberoako haran, herri, oihan, bizkar, mendi eta bortu aldeetara. Biarnoko baita Bigorrako goi mendiak ere agerian dira, bizkar honetatik.

Une batean, mendi bizkarraren hariari hurbilenik segitzen diogula, behera seko egin beharko dugu 150 metro inguru, Eltzegaineako lepora eraisteko. Garate honetatik 250 metro beherago, Felix Sobieta artzaina eta haren artaldea topa ditzakegu uda partean. Sobietak antzinako artzainek bezala lan egiten du, ola zahar batean,

“Bortüan Ahüzki, hur hunak osoki...”. Kantako iturri entzutetsua Ahüzkiko ostatutik 200 metro gorago kokatua da, Bohokorteko hegoaldeko mazelan.

Ahüzkiko jatetxetik ageri dira, hurrenez hurren, Zuhurre eta Marüleko oihanak. Eskuineko urunean, Orhi mendia.

eta bere gaztak oso ospe ona du. Berari bisita egin daiteke ere Pottoko bide gurutzunetik 600 metro gorago abiatzen den bide harrizkatutik autoz txabolaraino iritsita.

"Bortüan Ahüzki, hur hunak osoki"

Geure txango honetan, Eltzegaineko lepotik apurtxo bat gora eginda mendebalderantz mendi bizkarrari eutsiko diogu. Lomendi gailurrera (1.012 m) heldu orduko, Ahüzkiko ostatu-jatetxea eta Bohokortea (1.214 m) mendi zabala pare-parean izango ditugu. Ibarburi lepoan (966 m), Pottotik alde batetik eta Behorlegi zein Mendibetik bestetik datorren bidearekin egingo dugu topo. Ostatu-jatetxearen saihetsetik igaro ondoren, bide harriztatuari jarraituz edo malda belartsutik zut igota, Ahüzkiko iturri ospetsura helduko gara. Ostatu-jatetxetik 200 metro goraxeago den iturri honetan

egarria ase eta gero, garaia izango da *Bortüan Ahüzki, hur hunak osoki* (...) kantu guztiz ezaguna abesteko.

Atsedean hartu eta bazter miresgarriez begiak bazkatu ondoren, bekatu mortala legoke Bohokortea gailurrera ez igotzea. Gain honetatik zehaztu ezineko bista bada, Bigorra, Biarno eta Zuberoako mendialdetatik Baxenabarra eta Lapurdirainoko bazterretaraino. Bohokorteko gain lautada zabaletik ere, oso hurbil ikusgai izango dugu –ipar ekialdean–, bere 1.286 metroekin, Arballitako gailurra den eta inor gutxik ezagutzen duen Ithia mendia.

Pottora itzultzeko aukera asko

Bohokortea gainetik Pottoraino itzultzeko aukera asko daude. Mendian bidea aurkitzen dakitenek, iparralderako maldan behera eraitsi daitezke Lexarregerateko artzain-oletara, han-

dik ekialderat jo Nabolegiko txabolaraino, Olazearreko hegitik ibilita Hegillorreko olaraino joan eta handik hegiz hegi Potto gainaldera heldu. Buelta handi honen orde, laburrago egin daiteke Bohokorteko ekialde maldatik Ilhasterriako lepora eraitsi (1.109 m), bide harrizkatua zeharkatu eta Ilhasterria gainera igo (1.158 m), hegiz hegi lauan ibilita eta behera eginda Hegillorreko artzain-olara joan eta handik lehen aipatutako ibilbideari eutsi.

Errazena aukeratu nahi izango dutenek, Ahüzkiko ostatu-jatetxera eraitsiko dira eta handik, artzainen bide zaharretik, haranaren barrena behera egingo dute Hegillorreko txabolarako bide harriztatu abiagunera. Han, Ahüzkirako bide nagusiaren eskuin aldetik ageri-agerian den xenda zabalean ibilita Pottora goxogoxo iritsiko dira. ■

Ondarre baserria

20214 Segura (Gipuzkoa)
 Tel.: 943 801684
 e-posta: ondarre@hispavista.com
www.acvmultimedia.com/ondarre

Makina bat kontu

JOXERRA AIZPURUA

KLIMA ALDAKETA

Klimak eragindako erbesteratuak

LURRA BEROTZEN ARI DENEZ, gero eta gehiago dira euren bizilekuak utzi eta beste leku batzuetara bizitzera joan behar izan dutenak. Une honetan 30 milioi erbesteratu klimatiko daudela kalkulatu da, baina 2050. urtean 250 milioi izango direla uste da. Marseillan (Frantzia) antolatutako *Sciences Frontieres* jardunaldietan aztertu dute gaia.

Baina nortzuk dira erbesteratu klimatikoak? Non bizi dira? Galdera horiei erantzuna ematea ez da erraza. Lehenbizi, esan beharra dago itsasotik bost kilometroko zabalerako itsasertzean ia 500 milioi pertsona bizi direla, eta ia 300 milioi direla itsas mailatik bost metroko altueraren azpitik bizi dire-

nak, esaterako, Bangladeshen, Herbehereetan... Herrialde horiek arrisku bizia dute glaziarrek eta izotzak urtzearen ondorioz. Asia, Afrika eta Hego Amerikako hainbat herrial-

Tuvalu, Ozeano Bareko uharte-multzo ederra, ur azpian egongo da urte batzuk barru.

Osasuna
JABIER AGIRRE

Osasuna, maitasuna, eta ondoren dirua

Hiruzpalau kideko familiak dira zoriontsuenak.

ZORIONTSUENEK 26 eta 35 urte artean dituzte, ezkontuta daude edo bikote egonkorra dute, ume bat edo bi dituzte, ez dute diru arazorik hilabete bukaeran eta Aragoi, Katalunian, Nafarroan edo Extremaduran bizi dira. Hala dio behintzat Coca-Cola enpresak aginduta Espainiako Estatuan egin berri den zoriontasunaren erretratu edo argazkiak.

Freskagarri enpresa horretako Espainiako presidente Marcos de Quintok eta Eduardo Punset idazle ezagunak aurkeztu zuten *Zoriontasunaren txostena*. Bertan, 3.000 pertsonen erantzunak direla medio, zoriontsu izateko ala ez izateko arrazoiak zeintzuk diren aztertzen da, baita faktore sozial, familiar nahiz ekonomikoek zein neurritan eragiten duten ere.

Ikerketaren datuek diotenez, gizonezkoa edo emakumea

izateak ez du zoriona baldintzatzen, baina "oso zoriontsuak" direla diotenen artean gehiago dira emakumezkoak (%59) gizonezkoak baino (%41). Eta garai bateko abestiak "osasuna/dirua/maitasuna" ordena ezartzen zuen arren, txostenak beste ordena honetan jartzen ditu zoriontasunaren osagai nagusiak: osasuna (%39), maitasuna (%32) eta dirua (%17). Hori ikuspegi orokorra izango da, baina adinak eta sexuak zertxobait aldatzen dituzte lehentasun horiek. Horrela, ekonomiak gehiago kezkatzen gaitu zenbat eta gazteagoak izan; eta osasunak, urteak aurrera doazen heinean. Emakumeek garrantzi handiagoa ematen diote maitasunari eta gizonezkoek diruari, baina denentzat osasuna da zoriontsu izateko baldintza nagusia.

Bikotekidea edukitzea ere faktore garrantzitsua da zoriontsu izateko: dutenen artean, inkestan, hamarretik zortzik oso zoriontsuak direla diote, eta hamarretik zazpik seme-alabak izan nahi lituzkete. Zoriontasun mailarik handiena hiru-lau kide dituzten familietan ematen da, baina beste muturrean oso zoriontsuak direnen %5a bakarrik bizi da. Autonomia erkidegoka, Aragoi, Katalunia, Nafarroa eta Extremadurako biztanleak agertzen dira zoriontsuen; Asturias, Madril eta Murtziako hiritarrek, berriz, gainerakoek baino erantzun negatiboagoak eman dituzte.

landareak

Pertsonak ez ezik, eltxo hau bezalako animaliak ere mugituko dira klima aldaketak bulzatuta. Horrek, besteak beste, gaixotasun tropikalak zabaltzea eragingo du.

dek, aldiz, ur-eskasiaren eragina nozituko dute. Beraz, ur gehiegi eta ur gutxiegi egotea izango dira migrazio erraldoien arrazoi nagusiak.

Lehen adibidea Polinesiaren bihotzean dugu. Ekuatoretik kilometro gutxira dagoen Tuvalu irla-multzoa 2050. urtean desagertuko da, itsasoak erabat estalita. Bertan bizi diren milaka lagunek beste herrialde batzuetara jo beharko dute; baina ez da hori pertsona horien zorigaitz bakarra: gainera, ondoko herrialdeetan (Australia, Zeelanda Berria eta Indonesia) ez dituzte errefuxiatuak onartzen. Bitartean, Tuvalu estaliko duen urak beste batzuei alde egiten die: munduko beste muturrean bizi diren inuit edo eskimalak urtez urte ikusten ari dira izotz-maila nola txikitzen ari den.

Populazioaren mugimendua hasi besterik ez da egin. Kioton finkatutako gas-emisio mugak bete arren, jada abian dagoen berotze prozesua geldiarazteko hamarkadak beharko dira, eta ezinbestekoak izango dira giza migrazioak. Adituen arabera, liskar ugari izango da herri desberdinen artean, eta horien eragina moteltzeko pertsonen higikortasuna erregulatuko duen nazioarteko arautegia egitea komeniko litzatekeela adierazi dute. Une honetan, erbesterratu klimatikoek ez dute inongo estatus juridikorik.

Etorkizuneko erbesterratuak laguntzeko dirufuntsa sortzea lehenetsuna dela uste du askok; NBE hasia da ildo horretan urratsak egiten eta laster Fipol ereduaren —petrolio kutsadurak eragindako kalte-ordainak— oinarritutako ordainketak abian jartzeko itzaropena dago.

Gaixotasunak ere leku batetik bestera aldatuko dira, pertsonak ez ezik animaliek ere migratuko baitute. Hori dela-eta, gaixotasun tropikaletan adituak diren hainbat ikerlari hasi da jada hipotesi desberdinak aztertzen, eta ondorioak oso dira kontuan hartzekoak, egun gaixotasun tropikalak ezagutzen ez dituzten leku askok horren arrisku bizia baitute. ■

JAKOBA ERREKONDO

mandio@zerain.com

Lahardi zabalak

LARDIZABALACEAE FAMILIA, izenak dioten eran, zabala da. Ez anitza, 9 genero eta 45 espezie ez da ikaragarri, bizilekua du zabala. Tropiko aldamenetako klima bero eta hezeetako basoetan, baita 3.600 metroko mendietan ere, bizi dira, Himalaia eta Taiwan arteko Asia eki-hegoalde osoan eta Txilen. Aihen birakari eta biribilkatzaileak dira. Bere fruitu jan-garrien tajukerak, jateko moduko kokkor oliotsu mordoak edo leka mamitsuak, haziak barreiatzeko txoriak baliatzen dituztela adierazten du. Hego gabeko bi hankadunontzat hezueriari jarkitzeko, jateko on diren fruituak, genero batzuen fruituko goma, beste batzuen zurtoinak lokarri-gai... Makina bat ematen du.

Juan Fernandez artxipelagoan bizi da *Lardizabala biternata* espeziea.

Lardizabalaceae familiakoa da *Lardizabala* generoa. Eta monotipikoa da, hau da, espezie bakarra du.

Espezie hori *Lardizabala biternata* bezala ezagutzen da baina sinonimotik erruz du: *Lardizabala discolor*, *L. funaria*, *L. infusiata*, *L. silvicola*, *L. ternata*, *L. trifoliata*, *L. trifoliolata*, *L. triternata*... Eskubiz aurrera hazten den igokaria da, lore ubelek jateko moduko baino gutiziatzat duten fruitua ematen dute eta bere panpano edo aihena saskigintzan eta sokagintzan erabiltzen dira. Landare hau Txileko erdi aldean eta Juan Fernandez uhartetan bizi da. Irla multzo hori kontinentetik seiehunen bat kilometrora dago, Maule deituriko eskualdearen parean. Berri-berriak dira, gehienez ere duela milioi pare bat urte itsaspeko sumendi baten ufaden ondorioz sortuak. XVI. mendeaz geroztik itsaslapur eta kortsario habia, uharte horietako batek Robinson Crusoe izena du, eta Daniel Defoe haren istorioa idazteko oinarri izan zuen Alexander Selkirk marinel eskoziarrarena beste batek. Lehenengo horretan *Cueva de los patriotas* deitzen dutena dago, monumentu izendatutako leizea, bertan babestu baitziren XIX. mendeko independentziaren aldeko gudan uharte honetara desterratutako Juan Egaña abertzale txiletar ezaguna eta beste batzuk.

Zenbat lotura euskaldunok ezagutu ere egiten ez dugun landare honekin...

Web, CD-ROM eta paper formatuetan soluzioak alor guztietan

Ikerketa

Erremintak

Soluzioak

Zerbitzuak

Adur SOFTWARE PRODUCTIONS

Adur Software Productions, S. Koop. (ASP)
 Industrialdea 1, 20160 Lasarte-Oria
 Tel: 943.37.18.49
 e-mail: adur@adur.com

INFORMAZIOAREN

UNIBERTSOA

Denboraren makina

NAGORE IRAZUSTABARRENA

Alexandriako andra argia

ALEXANDRIA, K.O. 370. Alexandriako Teon matematikari eta astronomo ospetsu eta prezia-tuaren alaba Hipatia jaio zen, erreferentzia batzuek jaiotza 355. urtean ipintzen badute ere. Emakumezkoei ukatu ohi zitzairen giro akademiko eta kultuan hezi zuen Teonek alaba. Historialari askoren esanetan, Hipatiak aita bera gainditu zuen matematika eta, bereziki, astronomia kontuetan. Tolomeo eta beste jakintsu batzuen lanak hobetu zituen, eta haren ekarpenak funtsezkoak izan ziren, 1.000 urte geroago, Galileoren lanean, eta hortaz astronomia modernoan.

Baina ez zen arlo horietara mugatu. Garai hartan ezagutzen ziren erlijioen historia landu zuen, baita oratoria, filosofoen pentsamendua eta hezkuntzaren printzipioak ere. Atenas eta Erroma bisitatu zituen, beti ere ikasteko eta irakasteko grina ase asmoz. Hipatiaren etxea mundu ezagun guztiko ikasleak biltzen zituen eskola bihurtu zen. Zireneko Silesio, Ptolomeidako apezpikua izan zen ikasleetako bat. Hipatiari buruz luze idatzi zuen eta berari esker dugu hezkuntzarako idatzi zituen liburuen berri. Hesikio Hebrearra ere ikasle izan zuen eta Hipatiaren jardueri buruz asko idatzi zuen. Beraren esanetan, magistratuek Hipatiarengana jotzen zuten administrazio aferen inguruan aholku eske. Politika arloan ere eragin handia

Alexandriako Hipatia,
Charles William
Mitchellen 1885eko
margolanean.

izan zuela idatzi zuen Hesikiok. Hipatiak meka-nika eta teknologia ere landu zituen; besteak beste, ura destilatzekeo aparatu bat, likidoen den-sitatea neurtzeko hidrometro graduatua, uraren maila neurtzeko tresna, astrolabioak eta hidroskopioak asmatu zituen.

Baina horiek guztiek ez zioten bizia salbatzeko balio izan. Hipatia paganoa zen, eta paganismoarentzat garai gogor-rak ziren horiek. Hiria gero eta kris-tauagoa zen, eta Hipatiaren egoera gero eta arriskutsuagoa. Haren eta gai-nerako filosofo neoplatonikoen aurka-ko jazarpena hasi zen, eta askok kris-tautasunera bihurtzeko erabakia hartu zuten. Hipatiaren lagun Orestes erro-matar prefektuak gauza bera egiteko aholkatu zion, baina emakumeak ez zien bere sinesmenei uko egin. 415. urteko martxoeko egun batez, kristau talde batek Hipatia jipoitu, biluztu eta hirian barna arrastaka eramán zuten, Zesareo izeneko tenplura iritsi arte. Han, ebakiak egin zizkieten gorputz osoan, hil arte. Hipatia ez zen haientzat zientzialari baliotsua, akabatu beharre-ko sorgin arriskutsua baizik.

Aurki zinemak berpiztuko du emakume handi hura, Alejandro Amenabar zuzendaria-ren eta Rachel Weisz aktorearen eskutik. Dago-eneko hasi dira kanpoko eszenak Malta uharte-an errodatzen. ■

ARRASTOAK

MAMUTen desagertpenari buruz asko eztabaidatu dute adituek azken hamarka-detan. Gehienetan gizakien eskua aipatu izan da arrazoiaren artean.

Bada, Espainiako Naturaren Zientzien Museo Nazionaleko ikertzaile talde batek egindako azterketaren arabera, gizakien ehiza azken kolpea izan zen mamuten-tzat. Baina ordurako ugaztun handi horien kopurua oso gutxitua zegoen.

Aipatutako ikerketak dioenez, arrazoi nagusia duela 21.000 urte hasi zen

berotze prozesua izan zen. Klima aldaketa sakonaren ondorioz, mamutek gero eta habi-tat murriztagoak izan zituzten bizi-tzeko. Eta gizakia mamut ehizan hasi zenerako espeziea galzoriar omen zegoen.

Mamutak ez omen zituen gizakiak hil, beroak baizik.

BASANDERE ARGITALETXEA

Testu benetan interesgarria da liburu honetan Antonio Tovarrek lantzen duena; alegia, historian zehar, euskararen inguruan Iberiar penintsulako intelektualen eta euskaltzaleen artean gertatu diren eztabaiden azalpenak eta ateratako ondorioak.

Iberiar penintsula osoaren antzinako hizkuntza izan zen euskara? Eta kanpotik etorri bazen zeinek ekarri zuten? Zein harremanak ditu beste hizkuntzekin: zeltaarekin, latinarekin, grekoarekin, iberierarekin, etrurierarekin, ...? Testuan zehar eztabaida zorrotzak eta gogorrak agertuko dira. Estrabonetik hasita, Erdi Aroan zehar eta, azkenean, euskaldunen eskutik jadanik: Esteban de Garibay, Andres de Poza, Oiehnart, eta nola ez Larramendirekin eta hark sortutako obra itzelarekin: Hiztegia, toponimiako

lanak, euskaraz idatzitako lehenengo gramatika eta haren euskararen apologiarekin. Gero Moguelek euskaraz idatzitako lehenengo nobela argitara emango du eta Astarloa saiatuko da gure hizkuntza mundu osoko jatorrizko hizkuntzekin konparatzen, ... eta nola ez, beti ere, Madrilako akademikoekin borroka latzak izango dira.

Hervás, Humboldt, Arana-Goiri, eta Unamuno izango dira euskaltzaleen historia honen azkeneko belaunaldia, euskarak gaur duen maila zientifikoa lortu baino lehen.

Oso liburu atsegina, erabilgarria, eta euskararekiko maitasuna isurtzen duena. Euskaltzale guztiok gure liburutegian izan behar genuena.

**BASANDERE
ARGITALETXEA**

**DURANGON IZANGO DUZU BASANDERE
ARGITALETXEKO SALTOKIAN**

Basandere argitaletxea
Birmingham 1 • Pral. eskuina
20002 Donostia • (Gipuzkoa)
Tel / Faxe: (943/453852)

Independentziaren lehen urratsa: etxeko artoa ereitea

Jon Harluxet eta Xano Sallaberryk bezala, gero eta gehiago dira arto bikia selekzionatuz norbere etxaldeko hazia ereiten duten laborariak, hazi-etxeei erosi gabe. Programa experimental batean ari dira, Frantzia debekatua baitago halakorik egitea.

URKO APAOLAZA

BUZUNARITZEKO belardiek berdeago dirudite zaparradaren ostean. Xano Sallaberry dugu gidari, laborari baxenafararra, Ainhizekoa. Artasoroak biluzik daude, udaren zain, eta Jaitia etxaldeko behiak patxadaz doaz bazka bila. Etxeko nagusiak egin digu ongi etorria: “Eztabaida ikusten ari nintzen” dio Jon Harluxetek, ordenagailu portatila mahaiko paperen artean lurperatuz. Pariseko Asanblea Nazionalen transgenikoen lege proposamena eztabaidatu eta onartu dute berriki; zinez, gainerako laboreak transgenikoen ondoan bizi litezkeen ala ez dago zalantzan.

Harluxet Biharko Lurraren Elkarteko (BLE) partaide da eta Bio D’Aquitaine federazioko lehendakaria. Gertutik jarraitu du transgenikoen inguruan sortutako eztabaida. Izan ere, laborarietako autonomia eta burujabetza handiagoa izan dezaten egiten dute lan.

Etxeko artoa: “Maite nuen ideia”

Biharko Lurraren Elkartea 93an sortu zuten eta emeki-emeki sendotu egin da; egun 200 laborariri eskaintzen dio laguntza. Ekosistema bakoitzari agrosistema bat zor zaiola diote. Badira sei-zazpi urte Jaitiako nagusia etxeko artoa ereiten hasi zela etxaldean: “Norbere haziaren jabe izatea maite nuen, laborantzian hori atzematen ez badugu galdu dugu ofizioa”. Amikuzeko baserriar batek Seguratik (Gipuzkoa) artoa eraman zuen bere soroko eritasunari aurre egiteko: “Ekarri zuen dozena bat buru, batetik bestera biderkatu eta ez zen problemarik izan mamutxa horrekin” azaldu digu laborariak.

Hegoaldeko arto hori ontsa zen, baina ez emankorra, eta Harluxetek

Xano Sallaberry eta Jon Harluxet azkeneko honen etxaldean, Buzunaritzen (Nafarroa Beherean). Artoa odol berrituz buru ederrak ateratzen dira, hazi hibridorik erosi gabe.

etxalde tipia izanik arto ugari emangozion soroa behar zuen behiak bazkatzeko. Dordoinako (Akitania) Hazien Etxean jatorrizko arto haziak—hibridatu gabeak, jakina—biltzen hasi ziren eta laborarien arteko ahoz ahoko zabal-kundeari esker 150 lekutako haziak dituzte egun. Hazien Etxean lurralde bakoitzeko karakterizazioaren arabera trukutzen dituzte haziak, bioaniztasu-

“Norbere haziaren jabe izatea behar da atxiki, hori gabe galdu duzu ofizioa”

JON HARLUXET

naren onerako. 2005eko idorte handian, esaterako, artasoro batzuk arras kiskalirik geratu ziren, aldiz, beste soroen berdetasunak zirrara sortzen zuen.

Jon Harluxetek munduko hamabi lekutako haziak erabiltzen ditu bere etxalderako. Sallaberryk emaitzak ikusi zituenean ez zuen sinisten: “Pentsatzen nuen lehengo artoa ttipia zela, baina Jonen etxean buru eder horiek ikusi nituelarik harritu nintzen”. Jatorrizko artoarekin kontsanginitate arazoak zeuden eta horregatik izaten ziren txikiagoak, baina odol berritzeari esker ikusi da ez dela zertan horrela izan beharrik. Hala ere, hazi trukaketa programa experimental bati esker egiten ari dira,

Lehen aldiz emakumea idazkari nagusi

Hilabete honetan egingo den LABen VII. Biltzarraren ondoren Ainhoa Etxaidek hartuko du sindikatu abertzalearen zuzendaritza, Rafa Diezen ordez. Lehen aldiz emakume bat izango da sindikatu bateko buru, bai Euskal Herrian baita Espainiako eta Frantziako Estatuan ere.

DANIEL UDALAITZ

MAIATZAREN 22 ETA 23AN egingo du LABek VII. Biltzarra, BECen (Barakaldon). Egun horretatik aurrera Ainhoa Etxaidek ordezkatzeko du Rafa Diez sindikatu abertzaleko Idazkaritza Nagusia. Horrez gain, Nazio Komiteko eta Komite Exekutiboko kideak ere aldatuko dituzte eta bi sektore berri –Soziokomunitarioa eta Osasungintza– eta hiru federazio –Zerbitzu publikoak, Zerbitzu pribatuak eta Industria– sortuko dira. Rafa Diezek, 1980ko II. Biltzarretik sindikatuaren zuzendaritzan aritu eta gero, eta 1992an Leioan egindako III. Biltzarraz geroztik koordinatzaile nagusi edo idazkari nagusi izan ondoren, utzi egingo du sindikatuko buruzagitza. Baina sindikatu jarraituko du, gobernatze egituretatik kanpo bada ere. Ez da, ordea, kargua utziko duen bakarria izango, beste arduradun historiko batzuek ere zuzendaritza utziko baitute.

Horrenbestez, belaunaldi aldaketa gertatuko da, baina arduradunen esanetan aurrekoen jarraipena izango da; izan ere, sindikatu abertzalearen ezauzgarri izan den jardura soziopolitikoari eta ekonomikoari eutsiko diote. LABek gero eta afiliatu eta ordezkari gehiago ditu, eta bera da Euskal Herriko zazpi lurraldeetan ordezkaritza duen sindikatu bakarria.

Sindikatu soziopolitiko

Biltzarrean onartuko den txostenaren arabera, sindikatu soziopolitiko eta klase sindikatu gisa dituen ezauzgarri eutsiko die LABek. Jardura programatzerakoan, kontuan har-

tzen dute gaur egungo marko juridiko-politiko, hura gainditzea helburu dutela, betiere. Marko horretan, hain zuzen, herria lau administrazio-tan banatuta dago –Espainiar Estatuko administrazioa, EAEkoa,

Nafarroakoa eta Iparraldekoa– eta LABen ustez, egoera hori aldatu beharra dago. Hori dela eta, lurralde historiko bakoitzaren egoera politikoa aztertzen du txostenean eta, besteak beste, Euskal Herriak etor-

Ainhoa Etxaidek Rafa Diezen tokia hartuko du LABeko idazkari nagusi moduan.

J.U. / ARGAKI PRESS

42.000 militantetik gora

Euskal Herriko zazpi lurraldeetan ordezkaritza duen euskal sindikatu bakarra da LAB. Joan den urte amaierako azken datu ofizialen arabera, 42.000 afiliatutik gora (42.133) ditu. Azken lau urteotan soilik, 7.660 afiliatu gehiago ditu; hots, afiliazioa %22,22 igo da 2003tik 2007ra. Lau urteko epe horretan, 500 ordezkari sindikal gehiago ditu LABek. Lurralde guztietan hazkundea antzekoa izan dela dio sindikatuak. Egun, 57 egoitza ditu, eta haietan 160 bat lagunek egiten dute lan.

LABek %16ko ordezkaritza du Hego Euskal Herrian. EAEn %17,12koa da, ordezkaritza handiena 50 langiletik gorako enpresetan duela esan behar bada ere. 2007.

urtearen amaieran, 4.337 ordezkari zituen Hego Euskal Herrian —3.505 EAEn eta 832 Nafarroan—. Ipar Euskal Herrian, jakina, askoz ordezkaritza txikiagoa du, kontuan hartu behar baita sindikatua orain dela gutxi ezarri zela hiru lurralde horietan.

LABek nazioartean gero eta onespren handiagoa duela amaitu da Rafa Diezen agintaldia. Esaterako, 2006ko abenduaz geroztik, Munduko Federazio Sindikaleko (MFS) partaide da LAB, eta ez da, ez, testigantza hutseko onspena. Are gehiago, maiatzaren 19an eta 20an, Meatzaritza eta Metalurgia Industrien Sindikatuen Nazioarteko Biltzarra egingo da Donostian, LAB anfitrioi dela.

kizuna aukeratzeko duen eskubidea barne hartzen du.

Proiektu politiko guztiak baldintza beretan garatu ahal izatea bermatuko duen marko demokratikoaren aldeko apustua egiten du LAB sindikatuak. Adierazpen honetan agerian utzi du bere jarrerak: “LABek beste Euskal Herri bat eraikitzeko proiektua defendatzen duenean, beti du buruan independentzia eta sozialismoa aldarrikatzen dituen proiektua: Euskal Estatu Sozialista”. Beraz, sindikatuak langile klasearen aldeko apustua egiten du proiektuan.

Neoliberalismoaren aurka borroka

Txostenak dio nazio askapenean aurrea egin dela, gaur egungo marko juridikoa krisi egoerara eraman dela, eta, azkenik, Euskal Herria ohartzen dela bere etorkizunaren jabe izateko eskubidea duela. “Ezin gauza bera esan, ordeza, eredu ekonomiko eta sozialari dagokionez —dio txostenak—. Ezin dugu esan gaur egungo eredu ekono-

miko eta soziala ahul dagoenik”. Horren erruduntzat gaur egungo erakundeak jotzen ditu; “Bruselako, Madrilgo eta Parisko politika ekonomiko, labora eta sozialetan oinarrituta egin dute Euskal Herrian kapitalaren interesen alde eta eginkizun hori ezin hobeto betetzen dute”.

Txostenak dioenaren arabera, neoliberalismoak gero eta indar handiagoa du, eta kalte handia egiten dio klase borrokari; hala, “oso zaila zaigu erakunde politikoetan eragina izango duen erantzun bat sorraraztea”. Sindikatu abertzalearen aburuz, “euskal gobernu eta administrazio autonomikoak neoliberalismoan oinarritzen dira, eta merkatuaren mendean dauden politika publikoak sustatzen dituzte”. Horregatik, hazkunde ekonomiko handia gertatu bada ere, ez da aberastasuna behar bezala banatzen. Gizarte eredu prekarioa eta interes ekonomiko jakin batzuen baitan dagoen marko instituzionala ari dira sortzen.

Sindikalismoa aldaketa eragile

Txostenean, onartzen da LABek zailtasunak izan dituela azken lau urteotan ekingita sindikal oldarkorra aurrera eramateko. “Atzerantz goaz —diote— kapitalaren eta lanaren arteko borrokan: batetik, estrategia eta pentsaera neoliberalak langile klasea astindu duelako; eta bestetik, sindikalismoaren egoerarengatik”. “Zerbitzuen sindikalismo desideologizatu eta saldua”, etorkizunik gabea, kritikatu ondoren, horri aurre egingo dion sindikalismoaren alde egiten du LABek. Halaber, “esparru sindikal abertzalean indarrak biltzearen” aldeko apustuari eusten dio. “Horregatik —diote txostenean—, kontraesanak eta tirabirak badiren arren, sindikalismo abertzaleak bere esku du euskal langile klasearen protagonismoa indartzeko aukera, baita Euskal Herriak bizi duen aldaketa politikoan eragiteko eta patronalaren aurrean gure indar korrelazioa hobetzeko aukera ere”. ■

ATALAIA JATETXEA

Aritz Ondo, 69 • 20305 Irun • Tel: 943 635518 • Faxe: 943 638718
e-posta: info@hotelatalaia.com • web orria: www.hotelatalaia.com

Hizkera burokratikoaz, itzulpenaz eta beste

Euskara eta herri administrazioa gai hartuta aritu ziren hizketan Patxi Baztarrika EAEko Hizkuntza Politikarako sailburuordea eta Anjel Lertxundi idazlea, HAEE-IVAPen 25. urteurrena dela-eta. Lehen a elebitasun pasiboaren balioaz aritu zen eta bigarrenak hizkera burokratikoaren koska ilunak aipatu zituen.

ORDUBETEKO hitzaldi bana egin zuten Baztarrikak eta Lertxundik *Berrikuntza eta euskara herri administrazioetan* izenburupeko jardunaldietan, hilaren 8an, Donostian. Bi saioen entresaka bildu dugu hona.

Baztarrikak orokorrean —herri administrazioa mugatu gabe— elebitasun pasiboaren balioaz jabetu behar dugula adierazi zuen. Belaunaldi batzuetan ez omen dugu lortuko elebitasun simetrikoa eta elebitasun asimetriko horretan elebitasun pasiboari aitormen soziala egin behar zaiola azpimarratu zuen. Elebitasun pasiboarekin bi gauza lor ditzakegu, haren esanetan: batetik, euskaldunak euskaraz aritzeko aukera izango du —elebidun pasiboak euskaraz hitz egin ez, baina ulertzen duelako— eta bestetik, erdalduna euskaldunaren mundura gerturatuko dugu. Jauzi egin eta herri administrazioaren esparrura jo zuen Baztarrikak. Elebitasun asimetrikoaren testuinguru horretan itzulpengintzaz hitz egin nahi izan zuen. Esan zuenez gero eta zentzu gutxiago du herri administrazioan material guztia bi hizkuntzatan sistematikoki egiteak. Ia beti gaztelaniz dago jatorrizko testua eta ondo-

DANI BLANCO

Anjel Lertxundi eta Patxi Baztarrika.

I. K. / ARGAZKI PRESS

ren dator euskarazko itzulpena. Euskara mendeko dela aitortu zuen Baztarrikak. Zer egin bi hizkuntzei berdintasun estatusa emateko? Zehaztapen handiak egin ez bazituen ere, sailburuordearen ustez euskarak zein gaztelaniak beren espazioak izan beharko lituzkete, eta beste zenbaite-tan biak batera joango lirateke. Ez da sistematikoki dena itzultzearen baliagarritasuna zalantzan jartzen den lehen aldia. Administraziooko langileek beraiek adierazi izan dute gaztelanitik euskarara sistematikoki itzultzea alferrikako lana dela, eta era berean, beti euskara galtzaile dela.

Nola adierazi herritarrei ura moztuko dutela?

Alegia, edozein udalek zein hizkeraren bidez adieraziko die herritarrei ur moztetaren berria? Anjel Lertxundi hizkera burokratikoaren izurriteaz aritu zen. Politikoez eta burokratek erabiltzen duten hizkera da hizkera burokratikoa. Honako ezaugarriak dituela esan zuen Lertxundik: artifiziala, ambigua, abstraktua, laua, kolore bakarrekia, zurruna... Hizkera horrek administrazioarako balio zuela aitortu zuen Lertxundik nahiz eta batzuetan gehiegikeriak egiten diren. Beraz, hizkera burokratikoa bai, baina jakineko egoeretan, ez edozertarako eta edozein tokitan. Horregatik aipatu zuen izurrite hitza, bere ustez, administrazioetik jauzi egin eta bestelako esparruak bete dituelako. Hedabideen adibidea jarri zuen. Hedabideek bere egin omen dute hizkera burokratikoa eta gainera bozgorailu funtzioa bete.

Ur moztetaren adibidera itzuliz, alkatearen eta herritarren arteko dialogo irudikatu zuen Lertxundik. Alegia, alkateak asmatu beharko duela hizkerarik proposena herritarrei esateko ura moztuko dutela. ■

Babeslea: Bergarako Udala

Bergarako Udala

Bergarako Udala, euskarazko komunikabideen alde

BERRITZEA IKASTEN JARRAITZEA DA

JARRI BERRIKUNTZA ZEURE AGENDAN

Erakunde guztietan eta enpresako edozein alorretan egin daitezke berrikuntzak. Zure enpresa berritzailego egiteko eta zure enpresako langileak berritzaileago bihurtzeko aukera duzu orain.

Industria, Merkataritza eta Turismo Sailak eta SPRIk lagunduko dizute, horretarako, **Berrikuntza Agenda** ekimena jarri da abian euskal enpresak berritzaileak izan daitezen eta arrakasta izan dezaten.

AHOLKULARITZA + PRESTAKUNTZA + LAGUNTASUNA

Ez galdu aukera.

Jarri berrikuntza zeure agendan.

www.euskadinnova.net

902 25 25 95

**EUSKO JAURLARITZA
GOBIERNO VASCO**

INDUSTRIA, MERKATARITZA
ETA TURISMO SAILA
DEPARTAMENTO DE INDUSTRIA,
COMERCIO Y TURISMO

Ikasle euskaldun eleanitzak jomuga

Kontseiluak maiatza hasieran ikasle euskaldun eleanitzak sortzeko proposamena plazaratu du eta hainbat hezkuntza eragilek egin du bat txostenarekin. Mahai-inguruan bildu ziren eragileok txosteneko edukiaz hausnartzeko. Han esandakoak jaso ditugu hemen.

ONINTZA ENBEITA

Argazkia: Iñigo Azkona

Ezkerretik eskuinera, Xabier Mendiguren, Koldo Tellitu, Ana Eizagirre, Arantxa Urbe, Julen Etxeberria eta Mikel Ormazabal.

EUSKO JAURLARITZAKO Hezkuntza Sailak *Hizkuntzak irakatsi eta ikasteko mar-koa EAE*n izeneko proposamena aurkeztu du. Kontseiluari eskatu diote proposamenari ekarpena egiteko eta Kontseiluak *Ikasle euskaldun eleanitzak sortzen. Urrats bat aurrera* izeneko txostena aurkeztu du. Ekarpene horretan, egungo irakaskuntzako ereduaren sistema gainditu eta helburu berriak aztertu dituzte. Horrela, A, B eta D ereduaren gainetik, Derrigorrezko Lehen Hezkuntza amaitzerako eleanitzak izango diren ikasleak lortzea da helburua.

Maiatzaren zortzian egin zuten txostenaren aurkezpena Deustuko Unibertsitatean (Bilbo, Bizkaia). Bertan izan ziren txostena babestu duten hezkuntza erakundeak: Euskal Herriko Ikasle- en Gurasoen Elkarte (EHIGE), Hik Hasi, Sortzen-Ikasbatuaz, Kristau Eskolak eta Euskal Herriko Ikastolen Elkarte. Ekarpeneari euren atxikimendua emateko arrazoiak aztertu zituzten mahai-inguruan EHIGeko Ana Eizagirrek, Sortzen-Ikasbatuazeko Julen Etxeberriak, Kristau Eskoletako Mikel Ormazabalek eta Ikastolen Elkarteko Koldo Tellituk.

Txostenarekin bat egiteko arrazoi bat baino gehiago aipatu zuten parte hartzaileek, baina hitz bat azpimarratu

zuten batez ere: ebaluazioa. “Ea orain ikastetxeak ebaluaketa plangintza huts bihurtuko garen”, esan zuen Ana Eizagirrek. Bai berak eta bai besteek esan zuten, ikastetxeek autonomia gehiago behar dute, ebaluazio sistema etengabeak ito egiten dituelako askotan.

Ikastetxeen autonomia beharra

Kontseiluen ekarpenarekin bat datoz eskola kristauak. “Helburuak zeintzuk diren zehaztu eta haiek lortzeko medioak jarri behar ditugu”. Azaldu zuenez, orain arteko ereduak zenbait sentsibilitate sortu dituzte hizkuntzen gaian eta pauso bat gehiago emateko ordua da honezkero. Orain arteko helburua elebitasuna izan da, baina orain “ikasle eleanitzak lortu nahi ditugu”, esan zuen. “Ikastetxeei autonomia eman behar zaie proiektu linguistikoan. Diagnostika egin behar da eta inguru soziolinguistikoa aztertu. Diagnostika hori ondo egin eta proiektua ondo garatu ezik, pikutara joan daiteke”. Lurralde guztietan ez gaudela egoera berean esan zuen Ormazaba-

lek. “Helburuak malgutasunez lortu behar ditugu, inposatu gabe. Ea nola, era orekatuan, lortzen dugun gizarte-ko eragile guztien inplikazioa euskararekiko harremanetan”.

Ikastolen Elkarteak ez du hezkuntza sisteman egun dagoen elebitasuna bultzatzen euskara delako kaltetua. Hala esan zuen Tellituk. Kontseiluak egindako ekarpenari egokia deritzo helburu berriak lortzeko. “Derrigorrezko Lehen Hezkuntza amaitzen dutenean, gazteek ez dituzte beharrezko hizkuntza helburuak betetzen. Hori koheren- tziak eta batera lortu behar dugu ikaste- txe guztioi”, azaldu zuen Tellituk. Dena den, onartu zuen badela hizkun- tza normalizaziorako planik ez duen ikastetxe asko oraindik.

Tellituren arabera, “neurriak eta ardurak banatu behar dira, baina lege berria behar dugu. Egungo bitarteko- kin ez goaz inora. Dekretuz egin dai- tezke gauza asko —ebaluaketa orokorra, irakasleen prestakuntza...—, baina herritarrekiko konpromisoa daukagu”. Ikasle eleanitzak lortu nahi badira,

Kontseiluak proposatzen dituen neurriak ezinbestekoak dira Tellituren ustez; eta hala ere, agian ez direla nahiko izango esan zuen. Neurriak aurrera eramateko derrigorrezko eta borondatezko lanaren beharra aipatu zuen.

Ereduen politika hamar urtean gainditzeko moduan

Etxeberriak baina, ez du uste halako eskubideak borondatearen esku utz daitezkeenik. “Arriskutsua” izan daitekeela esan zuen. “Epeak jarri behar dira, nahiz eta gero mugitu beharra izan. D ereduan programa aplikatzeko zailtasunik ez genuke izango, eta B ereduan ere lehenengo zikloa eleaniztasun proposamenak txertatzeko moduan dago. A ereduan txertatzea izango litzateke zailena, eta hala ere 8-10 urtetan ereduen politika gainditzeko moduan egon gaitezke. Epeak jarri behar ditugu. Muga bat jarri behar dugu ikasle guztiak izan daitezen euskaldun eleanitzak”.

“Hiruko gobernuaren akordioan agertzen dira hainbat proposamen. Gure proposamenek ezezko borobilik ez dute jaso, baina legearen zain gaude”

KOLDO TELLITU

Eizagirren arabera ereduen epeak, irakaslea erreziklatzeko epeak... agortuta daude. Gainera, bestelako neurririk hartu gabe epe horiek luzatu izana salatu zuen. Berak ere onartu zuen epe bera ez izatea ikastetxe eta inguru guztietarako, baina honezkero eginda egon behar luketen hainbat gauza ikusten ditu. “Kontuan hartu behar da ikastetxe bakoitzaren errealitatea, baina EAEen ez dago arrazoirik irakaslego osoa euskalduna ez izateko Haur Hezkuntzan”. EHIGEko kidearen arabera, “ikastetxe bakoitzak badaki zein neurri behar dituen, baina ez dira neurriok planteatzen. Helburuak jarri jartzen dira, baina gero elebitasunik ere ez da lortzen. Irakaslego publikoan irakasle euskaldunik ez badaukagu, ezin dugu ezer egin”.

Ormazabalaren arabera, ikastetxeen konpromisoa oso garrantzitsua da. Oinarriak adostu behar dira. Kristau

Eskoletako kideak argi ikusten du helburuak jartzerakoan giza baliabideak eta materiala beharrezkoak direla. “Sei urtetik hona ez zen kontratatu behar irakasle erdaldunik. Jar ditzagun baliabideak irakasleen prestakuntza lantzeko. Pauso berri honetan ezin ditugu lehengo porrotak izan”.

Baikor agertu zen Tellitu: “Helburuekin bat gatoz, eta aplikazioan asmatu behar dugu. Ebaluazioa obsesiboki planteatzen dute egun: egun berean, ordu berean... hori beste era batera egin behar litzateke, eta emaitza izan beharko litzateke ikastetxe bakoitzarentzat erreferentzia”. Hala ere, ebaluazioaren garrantzia kasu batzuetan ezin da saihestu: “Ikastereduak desgertzen doazela badiogu, nora goazen jakiteko ebaluatu egin behar dugu dagoena, baina ebaluazio glotobiografikoa proposatu behar da”.

Zain egotearen kontra dago Ikastolen Elkarteko kidea. “Ikastetxearen, sarearen... gure eskuetan dagoenarekin aurrera egin behar dugu. Gero administrazioa datorrela? Hobeto. Izan ere, hiruko gobernu akordioan agertzen dira hainbat proposamen hezkuntzaz. Gure proposamenek ezezko borobilik ez dute jaso, baina legearen zain gaude”.

Etxeberriaren arabera, Kontseiluaren txostena gizarteratzea presio bidea da eta beharrezkoak dira halako bideak. Izan ere, administrazioa astiro doa, eta ikastetxeetan zenbait beharrian argi dituzte. Gainera, gehienek argi daukate ereduen sistema zaharkituta dagoela. Eizagirrek esan zuen, haurren eskubideak defendatzen ari direla ikasle euskaldun eleanitzen planteamenduekin, eta ez direla ari ezer inposatzen. “Herri honetan haurrek hizkuntza bi ikasteko aukera dute, eta gurasoak ez dira inor hori ukatzeko. Beste gauza bat da ama hizkuntzari lekua egin behar zaiola eskolan eta gurasoek eskatzea ama hizkuntzatik abiatuta indartzeko ikaslearen eleaniztasuna”. ■

Errenteriako Ekitaldia Maiatza

Euskara Zerbitzua

Udako Euskal Unibertsita-terako diru-laguntzak eskatzeko epea bat etorriko da UEUK berak matrikulaziorako ezartzen duen epearekin. Eskaera orria Euskara Zerbitzuan edo udaletxeko web orrian eskuratu daiteke.

Informazioa:

euskara@errenteria.net

Telf. 943 44 96 13

**euskara
zerbitzua**
errenteriako udala

TALAIAN

Traktoreak eta behiak hirian

Azken egunotan baserritarrak euskal hiriburuetan dabil-tza euren traktore, behi eta ardiekin. EHNEren deialdia-ri erantzunez ari dira hala, eta ez herritarrei kale-ikuski-zuna eskaintzearen. Sektoreak bizi duen egoera larriaren berri ematea da asmoa. Eta egoera hori aldatu beharra dago, baserritarren, beraien familien, sektorea-ren eta kontsumitzaileen onurarako. Izan ere, sektore hori ezinbesteko eta funtsezkoa da kontsumitzaileen-tzat eta egoera jasangaitza bihurtzen ari da bai Euskal Herrian baita Europan ere. Horregatik, asteartean, trak-tore, behi eta ardiek Europako hiriak bereganatu dituz-te. Eta horretan jarraituko dute berehalako neurriak har-tzen ez badira, izan ere, kasu horretan sektorea desagertu egingo da.

Baserritarrak heriotzara daramatza bitartekari eta multinazional espekulatzailen jarrerak. Horien esa-netan, oraingo egoera mantenduta lau enpresa han-dik kontrolatuko dute zer jaten dugun, jakiak nondik datozen eta nork ekoizten dituen. Nekazaritza eta abeltzaintzatik eratorritako jakien garestitzea ez da ekoizleen erantzukizuna izan, baserritarrek gero eta gutxiago kobratzen baitute produktuengatik. Horre-gatik eskatzen dituzte bidezko prezioak, ekoizpen kos-tua baino merkeagoak ez direnak. Beraz, nekazaritza eta abeltzaintza industriari eta banaketa kate handien gehiegizko irabaziaz kontrolatu beharko dira, behato-ki baten bidez. Horrek kontrolatuko luke kontsumitzailearengana iritsi bitartean produktuak duen diru-balioa. Baina administrazioek baztertu ezineko erantzukizuna dute.

Juan Mari Arregi

“Bertan Bilbo” liburua

PEDRO ETA ATTOR Zuberogoitia anaiek egin dute liburua eta maiatzaren 29an aurkeztuko dute. Izenburu osoa honakoa da: *Bertan Bilbo. Bizkaiko hiriburu eta eus-kara: XX. mendeko historia*. Euskal Herri-ko lehen ikastolak 1957an nola ateak ireki zituen eta Euskaltzaindiak antolatutako txapelketen bidez nola bertsolaritza sustatu zuten kontatu dute, besteak beste. Bilboko Udaleko Euskara sailaren eskutik argitaratu da liburua.

Nafarroako ikerketa soziolinguisti-koaren emaitzak urte bukaeran

NAFARROAKO GOBERNUKO Hezkuntza Sailak jakinarazi du urte amaieran aurkeztuko dituela euskarari buruzko ikerke-ta soziolinguistikoaren emaitzak. Emaitza horiek balio beharko lukete hizkuntz politikan aldaketa egiteko eta gutxienez eremutik eremura lehenbailehen hainbat udalerrri pasatzeko.

Bestalde, Euskarabideak –Euskararen Nafar Institutua izena utziko du– euskararen plan estrategikoa udazkenera-ko prest izango duela adierazi du.

BAHEA

Andres Urrutia euskaltzainburuak Radio Euskadin esa-nak, eith.com-ek jasoak: “Frantziako Gobernua urrats garrantzitsuak ematen ari da. (...) Erregimen demokrati-ko batean, frantsesa ez diren hizkuntzen ahotsa ezin dela isilarazi ohartu da norbait mugaren beste aldean”.

Yves Matxikote eta Alaitz Zabaleta EHEko kideek *Berrian* esanak: “Frantses Gobernuaren helburua, izenak dioen bezala, hizkuntzei koadro bat eskaintzea da, hedabideetan (kuota eta orokortzerik gabe), irakaskuntzan (balio ez duen sistema elebidun batekin) (...). Ez gaitezen emozio-natu! Koadro bat da eta konstituzioa ez da aldatuko”.

Txapela
buruan
ta ibili munduan

Narrika, 18. Donostia
telf. 943428299 www.txapelaburuan.com

Moncloak ere legitimatzen du ETA

IBARRETXE LEHENDAKARIAREN

mezu-iltzea da honakoa Jose Luis Rodríguez Zapateroren ezetza gizartearen aurrean indargabetzeko: "ETA-rekin bai eta lehendakariarekin ez?". Eta hala dela erantzun dio PSOEK —Jesus Egigurenek esana zuen lehenago—, ETArekin merezi duela Loiolakoaz hitz egitea, berarekin ez. Alegia, ETAk armak utz zitzaizkeela Loiolan akordiorik lortu izan balitz, eta Ibarretxek ez duela hori eskaintzerik. Ba al da politika armen bidez egiten dutenei haize handiagorik emateko modurik?

Ia 50 urteko historiak ETAr argi erakutsi dio armez aritzeak eragin ahalmen handia ematen diola eta ez du behar bultzada hori berean jarduteko, baina primeran datorkio zalantza

barik. Etika jardun politikoaren lehen lerroan jartzea etengabeko helburu beharko luke indar politikoentzat, baina errealitateak emaitza onak lortzetik oso urruti daudela erakusten du etengabe. Munduan indarra etika baino garrantzitsuagoa da gaur egun. ETAk berak sionismoak duela 60 urte izan zuen indar armatuaren laurdena balu, seguruenik lortua luke negoziazio prozesu arrakastatsuago batean aurrera ateratzea. Baina jadanik ez du endroke posizioa gainditzeko indarrik, ilegalizazioen politikak epe ertainera horretarako indarrak ematen ez badiote bederen.

Behin eta berriro kontrakoa entzuten den arren, bakea eta herri honek bizi duten egoera politikoa, nahi ala

ez, lotuta daude. Horregatik da zilegi pentsatzea bakea negoziazio prozesu batetik baino ez dela gauzatuko, indar politiko nagusienak ordezkatzeko dituen prozesu batetik.

Ibarretxek Moncloaren ezetza jaso du bere lehen urratsean eta horrek hauteskunde autonomikoen kanpaina luzearen hasieran jartzen gaitu. Begitantzeko gaitza den beste negoziazio prozesu baten lehen urratsak ere izan zitezkeen, hirukiaren erpinek oskolari baino Loiolako mamiari bete-betean helduko baliote. Paper horietako edukietan da konponbidearen giltza, horren jakitun dira eragile politiko nagusiak. Zoritzarrez, hauteskundee-tan edo jarduera armatuan, orain indarrak metatzeko garaia da.

Latxun 121

Datorren asteko ARGIArekin

Mahai-ingurua

Iñaki Antiguada
Xabier Barandiaran
Garbiñe Biurrun
Jose Luis Elorza

Iritzia

Ramon Etxezarreta
Xabier Gurrutxaga
Ander Iturriotz
Nekane San Miguel

Ibarretxeren bide orria

Iñaki Antiguada

Garbiñe Biurrun

Jose Luis Elorza

Xabier Barandiaran

Kazakhstanek potentzia atomiko bihurtu nahi du

Eremu zabal erdi hutsa dirudien Kazakhstaneko agintariak deliberatu dute herrialdearen etorkizuna Mendebaldeari energia saltzean datzala. Orain arte beren hobi erraldoietako gasa eta petrolioia esportatu dituzte. Baina laster uranio ekoizle nagusi ere izanen dira. Eta uranioa dioenak energia nuklearra dio.

SOBIET BATASUNA DESEGIN ZENEAN

bere lurretan zeuzkan arma nuklear guztiak atxiki izan balitu, Kazakhstan izango zen munduko laugarren potentzia atomiko nagusia. Zorionez, independentzia eskuratutakoan agintari kazakhstandarrek onartu zuten arma horiek edo bertan desegitea edo Errusiara eramaten uztea eta Semipalatsinsk-eko probalekua desegitea ere bai.

Hamabost urte geroago mundu osoan multinazionalak berriro modan jarri nahi dituzte argindarretarako zentral atomikoak, eta planetako uranio erreserbetan bigarren handiena daukan Kazakhstanera erreparaka daude mineral horren gose diren guztiak.

Kazakhstanen sortu eta ikasia den Togzhan Kassenova irakasleak *Bulletin of the Atomic Scientist* aldizkarian argitaratu berri du *Kazakhstan's nuclear ambitions* artikulua interesgarria. Aipatu buletina zientzialariek eginga da eta arma nuklearren arriskuez ikerketak plazaratzen ditu. Aldizkariaren *Doomsday Clock* famatuak (Azken Juizioaren Ordularia euskaraz) gatazka nuklearretik zein hurbil gauden markatzen du: azken urtean bi minutuz aurreratu zuten hamabietara, hekatonbe arriskuak handiagotu direlako. Arma nuklearren ugaritzearen kontrako erakunde gehiagotan ere ezaguna den Togzhan Kassenova andereak bere sorterriko gobernuak indar nuklearren arloan daukan anbizioak deskribatu ditu.

Alexandre Vinokourov txirrindulariaren eta Astana ekipoaren sorterria lurrazalez munduko estatuetan bederatzigarrena da. Hala ere, 15 milioi biztanle baizik ez du, kilometro karratuko bospasei. Errusiaz gain Turkmenistan, Kirgizistan, Uzbekistan eta Txinarekin egiten du muga. Gure sagarrondoen arbaso basatiaren (*Malus Silverii*) sorterria omen den Kazakhstan Asiako paraje exotiko hutsa izango zen Mendebaldeko jendeentzako, baldin eta ez baleuzka bere lurpean egundoko petrolio eta gas hobiak.

Baina horiez eta beste mineral askoz gain, uranioa ere erruz datza Kazakhstango zorupean. Dagoeneko Kanada eta Australiaren ondoren bera da uranio esportatzaile nagusi. Ludian ezagutzen diren uranio erreserba guztien %19 kazakhstandarren lurretan datzate, 1,5 milioi tona. Beste inon baino eskuraerrazago dago hemen mea, tokian bertan merke garbitzeko moduan. 2007an 6.637 tona produzitu bazituzten, aurtun 9.500 tonatara heltea espero dute, 2015ean 18.700era eta 2025ean 27.000era.

Aberastasun hau guztia kudeatzen duen enpresak, Kazatomprom-ek, iragarri du 2010.erako munduko uranio ekoizle nagusi Kazakhstan bihurtuko dela. Hau omen da agintarien lehenbiziko anbizioa, baina ez bakarria. Horrekin batera zentral nuklearrentzako erregai ekoizle handi bilakatu nahi du.

Marusia izeneko kazetari batek Interneten jarrita daukan argazkien artean dago honakoa. Kazakhstan ipar-ekialdeko Ust-Kamenogorsk hirian bada lantegi bat bertako uranioan oinarrituta errektore nuklearrentzako erregaia ekoizten duena, eta irudi honetan teknikariak kazetariei erakusten dizkie han sortzen diren "pelletak". Almaty-ko agintarien helburua da hamarkada honen bukaeran Kazakhstan izatea munduko uranio ekoizle nagusia, baina aldi berean mineral gordinetik abiatuta errektore atomikoentzako erregai bihurtzeko prozesuan ahalik eta atalik gehien beren gain hartzea ere nahi dute. Jokaldia borobiltzeko, errektoreak fabrikatzen hasi nahi dute. Osagaiokin pentsatzekoa da XXI. mendeko bigarren hamarkadan Kazakhstan munduko potentzia nuklearren artean egongo dela.

Orain arte Kazakhstanen uranio gordina elaboratu eta *yellow cake* edo "ore hori" bihurtzen dute. Horrela deitzen zaio, horia baino gehiago nabarra den arren, minerala garbitu eta tratatu ondoren %80an uranio oxidoa daukan oreari. Baina erregai atomiko izateko are elaborazio gehiago behar du, eta horretarako Errusiara bidaltzen dute.

Uranio eta zentral atomiko txikiak

Meategietatik ateratako hautsak pare bat joan-etorri egin behar izaten ditu Errusiara, errektoreetan usatzeko erabat prest egon aurretik. Gerora ere hala egin beharko ditu, nazioartean energia atomikoa kontrolatzen duten erakundeek hala eskatuta, ekoizpen osoa esku gutxitan eta zorrotz kontrolatua egon dadin. Baina prozesuan atal gehiago hartu nahi ditu bere gain Kazakhstanek, etekin hobe ateratzeko. Angarsk hirian errusiarrek eraiki duten uranioa aberasteko nazioarteko gunean bazkide da Kazakhstan, Ukraina eta Armenia ere badiren moduan.

Kazakhstandarrek jokutzen dute errusiarrak ez diren kartekin ere. Kanadako konpainia batekin Ust-Kamenogorsk-en daukate asmoa hurrengo urratsa emateko, uranio oxidoa uranio hexafluorido bihurtuz erregai nuklear osatura gehiago hurbiltzeko. Japoniarekin ere ari dira elkarlanean, Toshiba tarteko, Kazatomprom Westinghouse Electric Cor-

mikoak Kazakhstani ekar diezazkio-keen abantailak: herritarren bizimodua hobetzeko dirua, honekin laguntzea lehendik herrialde honek erradiaktibitatearekin jasandako kalteak hobetzen, energia atomiko bakezkoaren erabilera eredu izatea nazioarteko erakundeen babesean, eta beste.

Baina arrisku gogorrak ere ikusten dizkio. Kazakhstan ez dago prestatuta uranio meatzeen hedatze izugarri honek ingurumenari ekarriko dizkion kalteak saihesteko, ez legedi eta ez teknika aldetik. Bestalde, Kazakhstan egonkortasun gutxiko eskualdean dago, Afganistandik oso hurbil, eta lehendik ere narkotrafikoa hedatuta dagoen zonalde batean errazegi gerta daiteke erregai nuklearrak bezala erre ondorengo hondarrak ostea. Zentral atomikoen kasuan ingurumenarekiko eta gizakien osasunarekiko kezkak adina erradiaktibitatea daramaten arma txikiak era deskontrolatuan hedatuko diren beldur dira munduko erakundeak.

Ustelkeria da, Kassenovaren esanetan, Kazakhstango beste arazo nagusietako bat. Baina hona paradoxa: atomoaren alorra osorik Kazatompromek monopolizatuta daukanez, edozein hankasartzek arrasto nabarmena utziko du beti. Segurtasun bermea, funtsean. Bai energiagarri bizi den Mendebaldeari nahiz energia saltzen duten herrialdeei, denei komeni zaie Nursultan Nazarbayev-ek jarraitzea agintean beste puska batez. ■

www.argia.com/nethurbil.php
helbidean, gai honi buruzko informazio
gehiago eta Interneteko loturak.

poration-en %10aren jabe egin denetik. Orobat Txinarekin: aurtun hasi dira txinatarrak lanean Kazakhstango meategi batzuetan, bi urte barru ore horia hasiko dira esportatzen, 2013rako erregai nuklear osatua eramango dute eta orain arte txinatarrak Areva frantsesarekiko daukaten menpekotasuna hor bukatuko da.

Hirugarren anbizioa Kazakhstanen bertan zentral nuklearrak eraikitzeari dagokio. Kazakhstandar jendearen artean jarrera antinuklearra oso sendoa izan da, Semipalatinsk-eko probalekuan errusiarrek lehertu zituzten 450 bonba nuklearrak eta hauen ondorioek piztuta. Baina azken urteotan Nursultan Nazarbayev buruzagi autokratikoaren gobernuak planak egin ditu zentral berriak eraikitzeo. Lehena Aktaun

hasiko dira altxatzen, 1999 artean txiki zahar bat eduki zuen leku berean. 600 megawatt produzituko duen zentral horren ondoren beste 20 gehiago eraikitzeo asmoa azaldu dute agintariek, txikiagoak, 50-100 megawatt artekoak, bakoitza hiri bati atxikia. Asmoa lukete bertako argindar beharra energia atomikoz ase eta Kazakhstango gas fama-tua atzerrira esportatzea.

Agintari kazakhstandarrek ororen buru, eta hau da laugarren anbizioa, erreaktore nuklearrak ere saltzen hasi nahiko lukete. Errusiarrekin elkarlanean, 100-400 megawatteko erreaktore txikiak ekoiztu eta saldu nahiko lituzkete, garapen bidean diren herrialde ugarik erostea espero dituztenak.

Togzhan Kassenovak bere idatzian argi aipatu ditu bere ustez energia ato-

Z E R B I T Z U A

Beti hurbilago.

Zerbitzu integrala,
pertsonalizatua,
hurbila eta
etengabea.

Horixe
da gure
konpromisoa.

**ZINKUNEGI
OPTIKA**

Hernani kalea - 20004 DONOSTIA
e-posta: zinkunegi@euskalnet.net
TEL.: 943 420 624

Bixente Serrano Izko

Azpijokoak euskaraz, noizko?

B

ertze batzuetan errana naiz, euskara hizpide, nekez egingen dugula ezer gure hizkuntza honen alde sinbologiarik gabe, baina ihes egin behar diogula euskara bertze gauza baten sinbolo bihurtzeari, dela ideologia batena, dela bizitza-eredu zehatz batena.

Euskara zikinaren aldeko aldarrikapen sutsu eta eskertzekoa egin du orain gutxi Irati Jimenezek, ea gai garen ideologia guztietakook, bizimodu guztietakook, gustu on edo txarreko guztiok, euskaraz adierazteko geure ametsak, geure gorrotoak, geure bihotz eta buru-aldrebeskeriak, ea gai garen, baita ere, euskararen beraren aurkako mezurik zikinenak euskaraz jasotzera ohitzeko. Horretarako, noski, utikan mundu garbi baten alde sinbolo bihurturiko euskara. Urrun gaude oraindik Irati Jimenezen planteamendu zikin horietatik, praktikan bederen. Gure hizkuntza hau identitate eta mundu eredu baten aldeko sinbolotzat jotzen jarraitzen dugu, kontzienteki sarritan, inkontzienteki ere gainerakoetan. Eta ez gara kontziente, adibidez eta barkatu atrebentzia, euskaradun gutxiago lortuko dugula, euskarak euskaldun egiten gaituelako lelo soil eta lehen itxura batean xarmant horren antzekoekin.

Baina euskara bertze gauza anitzen sinbolo ere bihur daiteke, eta bihurtzen ari zaigu. Errate baterako, Nafarroan dagoneko hiru aldiz errepikatu den ezgaitasun baten ikurra, euskaltzaleon ezgaitasunarena alegia, hizkuntz politika publikoa aldatzerakoan, zenbait puntutan Euskararen Legea erreformatzerakoan. Legea gehiengo jakin batek inposatu zuenetik igaro diren hamarkada luzeetan, hiru parada izan ditugu gehiengo hura aldatzeko, eta hiruretan kale. Eta guztietan, itxura osoz, teorian behintzat euskaltzaleenak direnek, abertzaleek —euskara mundu berri baten ikurrik kuttunena dutenak hain zuzen—, huts egin izanagatik, dela adabakigintzari uko egin nahi izan ziotelako (oi, kontsumismo zalekeria zaharkitu hori, birziklatzearen aldeko ideia berrien garaiotan!), dela parlamentari batek ibili nahi izan delako munduko gailurrik altuenetako magaletan, gure bazterretako politikagintza lau honetatik ihesean.

MIKEL SAIZ

Euskara sinbolo, azken buruan, legebiltzarrean oposizio lana egiteko ezgaitasunarena. Dudak izan zituzten askok Nafarroa Bai bezalako koalizio bat gai izanen ote zen gobernatzeko, bertze alderdiekin gobernu-koalizio korapilatsuago bat egin behar baldin bazuen. Zaila izanen zukeen, baiki. Baina nago are zailagoa dela horrelako koalizio batentzat oposizio nagusiarena egitea. Izan ere, Andreotti politikari famatu haren ideia bat ekarri du gogora orain berri Juan Carlos Longasek: aginteak higitzen ditu indarrak, bai horixe, baina are gehiago oposizio lanak. Zer erranik ez, lan hori alderdi ustez kohesionatu batek ez, alderdi anitzetako koalizio batek egin behar duenean. Eta are gehiago, legebiltzarreko bigarren indarrak lehia bizian ibili behar duenean hirugarrenarekin, nork irabaziko domina agintedunak kontrola-

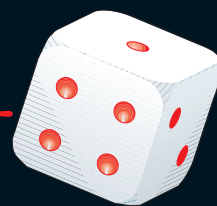
« Andreotti politikari famatu haren ideia bat ekarri du gogora orain berri Juan Carlos Longasek: aginteak higitzen ditu indarrak, bai horixe, baina are gehiago oposizio lanak. Zer erranik ez, lan hori alderdi ustez kohesionatu batek ez, alderdi anitzetako koalizio batek egin behar duenean »

tzeko merituetan. Eta are gehiago, hirugarren horrek gobernuarekin hitzartu duenean berak jasotzeko domina, agintedunei zeharka sostengua ematearen truke. Hots, hirugarren hori, oposizioko lehiakide ez ezik, aurkaria ere denean. Zer azpijoko egiteko prest ez ote den egonen lehiakide eta aurkari hori oposizioko premua barrengarri eta ezgauza geldi dadin? Zer kortesia eta zer kortesia ondo espero dezake premuak horrelako bigarren batengandik?

Baiki, joko zikinen eta berauei aurre egiteko geure ezgaitasunaren sinbolo ere bihurtu zaigu euskara. Eta nago horrela ez dugula inoiz lortuko zikinkeria horiek euskaraz jasatea. ■

ASTE HONETAKO

zozketa

Jorge Gil Munárriz

Morrissey (&The Smiths)

Hildakoan izango naiz famatua!
Jorge Gil Munárriz

4 liburu opari

Soraluze, GIPUZKOA
www.hotsak.com

1

Uztartza Aterpetxea

Asteburu pasa
bi lagunentzat

Herriko plaza, 1
Aduna, GIPUZKOA
Tel.: 943 69 34 81

2

Donostiako Aquariuma

5 harpidedunentzat
bina sarrera

Carlos Blasco de Imaz plaza, 1
Donostia, GIPUZKOA
www.aquariumss.com

3

Urola jatetxea

Afaria 2 lagunentzat

Fermin Calbetón, 20
Donostia, GIPUZKOA
www.restauranteurola.com

4

Kirolaz badakit

2 mahai jolas opari

www.argia.com/denda

5

AURREKO ASTEKO IRABAZLEAK

KARELEAN

- Rikardo Uzkudun Eizmendi (Orio)
- Belen Aurrekoetxea Gurtubai (Bilbo)
- Joseba Berriotxo Alberdi (Zornotza)
- Kalakari Taberna (Orio)

URRUTI SPORT

- Maite Etxaburu Salaberria (Ondarroa)

ATXASPI HOTELA

- Karnele Señorena Arzadun (Donostia)

AIKO - MAIKO

- Eugenio Elortza Izeta (Segura)
- Xabier Amatria Cuesta (Gasteiz)
- Joseba Landaluze Moraza (Gasteiz)

ZIZTADAK

- Javier Ortiz De Zarate (Sestao)
- Jose Antonio Elorza Aranberri (Zarautz)

hh
hik hasi

HIK HASI udako topaketak 2008

Donostian, uztailak 1, 2 eta 3

MATRIKULatzeko azken eguna: MAIATZAren 30a

UPV EHU
Hezkuntzaren Teoria
eta Historia Saila

Imanol Urbietaren ekarpen pedagogikoa, Nire hezitzaile-profila, Waldorf pedagogia, Hezkidetza gida, 0-6 urteko haur eskolak: Hazitegi proiektua, Txokoa, negoziaketa eta bitartekaritza, Gurasoekiko seme-alaben bortizkeria, Suizidioa, Balioen heziketarako ardatzak, Ahotsaren erabilpen egokia, Ahozkotasuna: eskolan lantzeko metodoa, Irakurzaletasuna, 0-5 urteko haurrentzat kantu eta jolasak, Ikas-estiloak eta ikas-estrategiak, Nola egokitu estilo kognitiboak eta irakaskuntza estiloak?, Euskal kultura, Euskal zibilizazioa, Psikomotrizitatea 0-3 zikloan, Psikomotrizitate praktika 0-6 urte, Biodantza, Coaching, Antzerkia, Adimen emozionala, Elkarriketarako bitartekoak, Marrazten ikasi, Lehen mailako prebentzioa, Wikiak eta Webquestak, Blogak irakaskuntzan, Irakaskuntza 2.0: web 2.0, Scratch software librea, Power Point, Photoshop, Irudi eta soinu digitala, Bideoa, Karaokea editatzen ikasi... eta arratsaldeetako saio libreak

Informazioa: www.hikhasi.com edo 943 371 408